

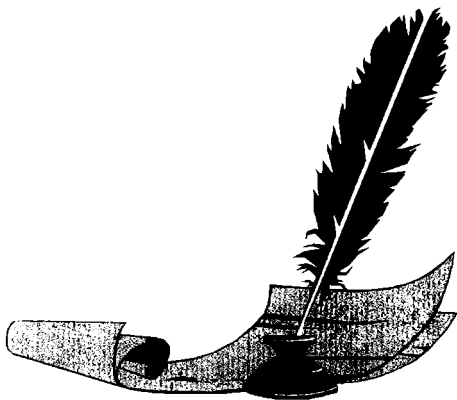
Тоқтар ЗІКІРИН

ТІРШІЛІК ТЫНЫСЫ

Тоқтар ЗІКІРИН

ТІРШІЛІК ТЫНЫСЫ

«Асыл кітап» баспасы
2017 ж.

ӘОЖ 821.512.122-1

КБЖ 84 (5Қаз)

3-97

*Осы еңбегімді жұбайым
Бибінұр Хамитқызына, ұлым Қанатқа, келінім
Гүлжиһанға, қызым Ғалияға және сүйікті немерем
Арланға арнаймын.*

Зікірин Т.

3-97 **Тіршілік тынысы** (өлеңдер жинағы) / Т.Зікірин –
Алматы, «Асыл кітап», 2017. – 180 бет.

ISBN 978-601-80659-3-4

Жыр сүйер қауымға жүрекке жылы тиетін сыршыл да сезімді өлеңдерімен танылған қызылжарлық ақын Тоқтар Зікірин «Тіршілік тынысы» атты кезекті жыр жинағын ұсынып отыр. Қаламгердің осы кітабындағы туындыларында өмірдің өзекті мәселелері кеңінен қамтылып, жан ауыртар ауыл жағдайына жеке тарау арналған. Сол сияқты, ақынның жаңа жыр жинағына жастық сағынышын, естен кетпес өткен күндер елестерін, табиғаттың тәңірлігін сездіретін өлеңдері мен толғаулы тебіреністері енген.

ӘОЖ 821.512.122-1

КБЖ 84 (5Қаз)

к - 53710

ISBN 978-601-80659-3-4

© Т. Зікірин, 2017

© «Асыл кітап» баспасы., 2017

Бірінші бөлім

**ЖАНАРЫМДАҒЫ
ЖАРЫҚ ДҮНИЕ**

1

ОТТАЙ ЖАНЫП, ЖАНЫМДЫ ЛАПЫЛДАТАМ...

Сөнбес жүрек өртімен ақынға тән,
Оттай жанып, жанымды лапылдатам.
Асығамын, алысқа қол созамын,
Көкжиекті көңілге жақындатам...

Көшіремін көзіме көк әлемді,
Ал, әйтпесе, жыр-тылсым неге келді?
Қандырғандай боламын қанып ішіп,
Ақ бұлақтан қаңсыған кенеземді.

Толғанысқа түсемін, тебіренем,
Жолға тастап кетердей өмір-өлең?!
Боздап жылап аламын боз іңірде,
Өксігімді баса алмай еңіреген...

Бозқыраудан безсем де бұрын да сан,
Таңнан тұрып шалғынның шығын басам.
Ішім ұлып жатқаны шығар мүмкін,
Шегірткедей, шіркін-ау, шырылдасам...

Тоқтамаса тамырда қан ағымым,
Көрсеткім бұл келмейді жан арығын.
Жеті атадан жалғыздық арылмаған,
Соңымда жүр шұрқырап дара құлын?!

Бәріне де пейілмін, көндігемін,
Шегінетін жерім жоқ енді менің.
Құдай ақы, білмеймін қайда ұрарын
Ақтарылған жыр болып сел жүрегім?!!

ЖҮРЕКТІҢ СОҢҒЫ ДҮРСІЛІ

Келсем де қанша жасырғым,
Барады-ау өтіп асыл күн...
Тырсылы сағат ғасырдың
Тұрғанмен соғып кеудемде,
Тоздырған әбден масыл мұң
Тозаң ойлардан шашылдым...

Қондырмай көңіл көл құсты,
Кеберсіп ерін, шөл қысты.
Көндіре алмай көмбісті,
Аяқсыз қалған армандар
Өкінішім боп ең күшті,
Жапырақ-сезім желге ұшты.

Думаны қайтып нұр көштің,
Қалмады бірі шын достың.
Жалғыздық жайын білмес кім,
Қалың ойларға қамалып,
Оңаша осылай күн кештім,
Періштелермен тілдестім.

Қимайтын өмір тым шырын,
Сездіріп тірлік қыңсылын.
Сырыма сұғып тұмсығын
Жатса да ұлып жан мынау,
Жүректің соңғы дүрсілін
Жазатын жанмын, жыршымын!

КӨКІРЕКТІҢ КӨЗӘЙНЕГІН СҮРТЕМІН...

Көкіректің көзәйнегін сүртемін,
Әрекет те,
Амал да емес бұл тегін.
Қоламтасы күйдірмейтін жүректе
Шоғы қалған жанып біткен пілтенің...

Жан шуаққа бұлт қонды ғой мамырлап,
Енді қайда жастық шақты сағынбақ?.
Қанша тұрар дейсің енді үгілмей,
Қына басқан қайың түпті шоғырмақ.

Қалды алыста шұрқыраған құлын күн,
Бұрынғыдай қол жеткізбес бүгінгім.
Сағым қырды сағынышпен еске алып,
Жалаңаяқ келеді бір жүгіргім...

Бірақ соған аяқта бұл әл де жоқ,
Қанша мейлі тыраштанып, пәрмен ет.
Құс қиялдың қанатында самғайтын
Қыран емес, қалдық енді пенде боп.

Бозғылт тұман көз алдымды бүркеді,
Қасқыр шабар кәрі айғырдай үркемін.
Күншуақты қимайтұғын көңілмен
Көкіректің көзәйнегін сүртемін...

ТӘҢІРДІҢ ТЫЛСЫМ КҮШІ

Болмас, сірә,
Ғаламшарға таңғалмай,
Өзегіне от тығылып қалғандай.
Жанартаулар жойқын күшпен от шашып,
Бұлқынады,
Қорықпай көр, қорғанбай!

Құрлықта да,
Мұхитта да зілзала,
Қозғалмайтын Арктикалық мұз ғана.
Сілкіністен құрлықта аман отырған
Батыс Сібір ойпатында біз ғана.

Қорқыныш бұл,
Қашыратын ұйқыңды,
Бастан кешкен түсінеді бұл күйді.
Алматыны зәрезап қып бүгінде,
Әлсін-әлсін үш-төрт балмен сілкиді.

Оқыс жетіп, опық жейтін талайы,
Тәңірдің бұл тылсым күші жабайы.
Сілкінісі цунамиге ұласқан,
Қорқады одан Тынық мұхит маңайы.

АҚШ-тың да, жоқ қой оған амалы,
ара-тұра қағып-сілкіп алады.
Дауылдары таудай толқын туғызып,
Талай рет долы теңіз сабады.

Ява аралын талқан ете жаздаған,
Индонезияда жапа шеккен аз ба адам?
Тоғыз балдық, тіпті одан да жоғары
Сілкіністер жер қыртысын қозғаған.

Адыра қап алдын алған сан шара,
Жапондарға қайғы әкелді қаншама?!
Қырық жылдай қорқып өмір сүреді-ау,
Фукусима әзір аман қалса да.

Тылсым Тәңір талай әлі ұсынар,
Тереңінде бұғып жатқан күші бар.
Жердің осы қаһарынан сақтасын,
Қатуланса бәрін көкке ұшырар!?

КӨҢІЛ КҮЙІ

Шаршағаным,
Қажығаным сезілді,
Қанша қайрап,
Жанысам да өзімді.
Өзге түгіл,
Өз көңілім толмайды,
Қайран қалам
Тірлігіме төзімді!

Ұмтылу жоқ,
Бұрынғыдай жалындап,
Ой орманы –
Жанып біткен шоғырмақ.
Жүрек те енді бұлқынбайды,
Жұлқынып,
Сағынамын,
Соққан кезін арындап.

Жыр жазылмай,
Жаным жүдеп барады,
Ұмыт қалды,
Жастық шақтың самалы.
Көңілдегі көктем бағы тұнжырап,
Үркіп кеткен сияқты ерке маралы?!

Қолдан ұшты
Құс көңілді қыраным,
Қайда сонау
Қиял қуған жыр әнім?
Көшкен бұлттар тізбегінен көз алмай,
Іштей тынып,
Жас шығармай жыладым...

Жеткізді ме
ерте менің күзімді,
Сезім солып,
Жапырағы үзілді.
Сағынышты соңғы сапар,
Тыраулап
Көк аспанда тырналарым тізілді.

Сүйе алмаймын,
бұрынғыдай күймеймін,
Базары жоқ,
босап қалған үйдеймін.
Бақыттан та баян таба алмадым,
Енді менің
басыма алтын құй мейлің?!

Өшті бәрі,
Сағымдай боп сейілді,
Із таппаймын
Сорабымнан кейінгі.
Қалай енді толтыра алар екенмін
Күншуаққа
құмар көңіл пейілді?

Қақпан – тағдыр
шабар екен қашан деп,
Аңдап қана
аяғымды басам кеп.
Үлгере алмай қалам ба деп,
шіркін-ау,
Жайып салып,
Жан сырымды ашам көп.

Ұғар біреу,
ал біреулер түсінбес,
Ағаттығым жоқ сияқты,
ісімде еш.
Өмір мені аямасаң, аяма,
ал өзіңді сүйгендігім үшін кеш!?

Бәрі де осы,
мүмкін, болар пенделік,
Тырбанамыз,
күн кешеміз елге еріп.
Сабыр дүние сабасына
түскен соң,
Алады ғой
Өмір өзі теңгеріп.

Сондықтан да
Тоқырау мен шегініс –
әр адамда болатұғын көрініс.
Батқан Күнге батырмаса екен-ау,
Тылсым Тәңір,
жетектеген мені күш!

НАУРЫЗ – ТӘҢІР АЙЫ

Күн мен түні Тәңірдің теңелген ай,
Науан Наурыз, шіркін-ау, кемел қандай?!
Шаңыраққа толтырды шаттық нұрын,
Отыра ма оны осы ел аңғармай!

Жасарды ғой, жайнады қалың елім,
Думаны көп наурыздың, бәрі керім.
Дастарқанның келтірген ырыздығын
Айта алмайсың қазағым дәміне мін.

Сәулеленіп өмірдің шамшырағы,
Көңіл кірбің тазарып, аршылады.
Жібітеді арылтып тоң мұзынан
Жүректерді жылытқан жан шуағы!

Үміт күтіп күндерден әр келесі,
Қуанамыз жыл басы бар деп осы.
Тіршілікті оятып жібереді
Қырат-белден сөгілген қар көбесі.

Сағынатын сарғайып көптің ойы,
Бүршік жарар жауқазын көктің айы.
Жылына бір жасартып тастау үшін
Жаратқан-ау Наурызды Көк Құдайы.

Нұрландырып жіберсе төбемді арай,
Жыр тумасын шуақты менен қалай?
Науан Наурыз екен ғой, Науан Наурыз,
Тәңір айы – Күн мен түн теңелген ай!

БАЛА КЕЗДІҢ БАЯНДЫ ІЗІ ТАБЫЛМАЙ...

Кеуіп кеттім шөл сияқты тілініп,
Сіңір жаным тұр ғой әзер ілініп.
Иімейді биік ұшқан қоңыр бұлт
Изен басы ит сигендей бүгіліп...

Көңіл жүдеу, нөсер жаңбыр жаумаған,
Қаңбақтайын қаусар ма екен қау далам?
Табанына шөгір кірген сорлы ақын
Осы бір сәт сексеуілден аумаған!

Ызыңдайды ескі қурай – сыбызғы,
Мұңға толы, ал бірақ та үні ізгі.
Күрпілдетіп піспек салар күбілер
Қаңсып кетті сағынғаннан қымызды.

Жырттылыпты ақжемденіп ши сөре,
Тірлік түзу болса олар бүйте ме?
Үй бұрышы мүжілуге айналған,
Қотыр табын бергесін де сүйкене.

Тозған құдық опырылып құлаған,
Шыңыраудан су таппайды, сірә, адам.
Құбыры жоқ жетім қалған мұнара
Жел өтінде, ел шетінде тұр аман.

Жұлып жемей қойсын қалай жанымды-ай,
Бәрі-бәрі көзден ұшқан сағымдай...
Көңіл мүлде құлазыды, күйзеліп,
Бала көздің баянды ізі табылмай...

ДАҒДАРЫСҚА АЛДЫРМАЙДЫ ДЕП СЕНЕМ

Жүрген шақта бір ғажайып жалғап іс,
Қол созғанда армандарға алда алыс,
Кейін тартып, тоқыратып тастайтын
Қайдан келген, бұл өзі қай дағдарыс?

Мұхит асып, Батыс шардан жетті ме
Дәулеті мол Еуропадай тектіге?
Озық елдер қатарына ұмтылған
Қазақ елін шырмамасын деп тіле.

Бастан ұшып кетпес пе екен құт-дәру?
Білместіктен зәрлі болмақ жұтқан у.
Жаһандық бұл қаржы әлемін бірігіп
Керек болып отыр енді құтқару.

Батыстағы биржаларда шарықтап
Кеткен баға қайта жатыр арықтап.
Құн түскенде құлқыны зор адамды
Қазба байлық енді қалай жарытпақ?

Кедейлігін көрсетпейтін жасырып
Кейбіреудің қалды сыры ашылып.
Мәңгі жазға малданып-ақ жүретін
Қара құрлық жатыр қазір ашығып.

Түсті баға болатқа да, мысқа да,
Алпауыттар күн кешеді күстана.
Күйзелістің дәл осынау шырмауын
Үзетұғын тек біріккен күш қана.

Болады екен дүйсенбінің «қарасы»,
Қандай жақын бар мен жоқтың арасы?
Миллиардтар желге ұшады қалайша,
Адамзаттың жетпей отыр санасы.

Үміт артып, барлық ісін құптар мың,
Күнде жиын Ұйымында Ұлттардың.
Бірақ одан қайран болмай, әлемді
Қорқытады туатыны жұт халдің.

Сұмдық қой бұл, кім естіген ондайды,
Желге ұшқанның орны оңай толмайды.
АҚШ-тағы президенттің өзі де
Қаржы сұрап Сенатына қол жайды.

Қаржы ойыннан дейтін пайда табайық,
Акцияны ұстаушылар азайып.
Жүнін жұлған туықтай боп жүдеген
Биржа алаңнан қызық кетті ғажайып.

Ақша – қағаз, алтының да – дәрі емес,
Мұндай кезде болады ғой сан егес.
Жер-жаһанды жаулап алған осы дерт,
Шүкір, әзір елімізге тән емес!

Таң қалдырған бүкіл дүние әлемін,
Қазақстан, қандай тарлан, дара едің?!
Дағдарысқа алдырмайды деп сенем
Елбасымдай көрегені бар елім!

АЛҒА, ҚАЗАҚСТАН!

Сәйгүліктей басындағы сөренің
Бәйге шабар шақта тұрсың сен, елім!
Көк байрақты желбіретіп көгіңде,
Қолдан намыс бермесіңе сенемін.

Азиада – ол жарысы құрлықтың,
Жиырма жеті елден келген кіл мықтың.
Астанада алау оты лаулаған,
Мәңгілікке есте қалсын бұл құт күн!

Бүкіл әлем тіккен бізге назарын,
Үлкен саммит өткіздің ғой, қазағым.
Сол табысты, зор беделді еселеп,
Білем сенің даңқың алға озарын.

Халықтардың достығы мен бірлігі
Жарасып тұр. Бекер дейді кім мұны?
Жаңа дәуір өзі бүгін қалаған
Қазақстан – Азияның кіндігі!

Қос астана тамашалап жарысын,
Ұран салсын ұландардың бағы үшін.
Бабалардың рухы қолдап ұрпағын,
Бойларына жігер оты дарысын!

Шымбұлақта болсын дейік қар жеңіл,
Шаң қаптырмас Медеуіне сенген ұл.
Сарыарқаның сары аязы шыңылтыр
Дем береді өрендерге өр көңіл.

Тың рекордтар туатұғын толайым
Көрсін әлем Астана спорт сарайын.
Үкілеген көп үміттер ақталып,
Жеңістің бұл тапсын сәтті қолайын!

Намысы осы – алаулап бір жанған от,
Жебейді ғой жеңіс жолын жалға деп.
Көрінеміз межелеген биіктен,
«Алға, Қазақстан! Қазақстан, алға!» – деп!!!

к-53710

Семей-Қазақстан облысы
областнаы библиотека
ка. С. МУКАНОВА

17

БІЗДІҢ ШАҢЫРАҚ ДЕГЕНІ ДҰРЫС МАҒАН

Көп сөздің бермейміз ғой сырына мән,
Екіндімде екшеймін, ұғына алам.
Қарашаңырақ дегенше, шынымды айтсам,
Біздің шаңырақ деген сөз жылы маған!

«Біздің» деген көптікі, көп көңілден,
Бәрімізге бәрі ортақ деп телінген.
Шаңырақтың шырайын келтірейік,
Қосақтамай қараға текке мүлдем?!

Қара деген сөзге осы қарсы жаным,
Тазармайды ал одан аршығаның.
Қара бастың қамына ұқсайтұғын
Қойыртпақты ойлардан жаншыламын.

Әу басында әулетті ардақ көріп,
Қадап айттық қараны салмақ беріп.
Өйткені шаңырақты күйдіретін
Ордаңа ойрандаған қалмақ келіп...

Күйген жерде күйінді күл қалады,
Қаралы қара сөздің бұл да мәні?!
Қарашаңырақ сияқты көрінетін,
Күлден қайта тірілген құндақ әні...

Қойнауынан тарихтың алыстағы,
Содан шығар мәңгілік жабысқаны!
Тиіп кетсең, тіліңе оралатын,
Бізден бұл сөз бір елі қалыспады!

Көп сөздің бермейміз ғой сырына мән,
Екіндімде екшеймін, ұғына алам.
Қарашаңырақ дегенше, шынымды айтсам,
Біздің шаңырақ деген сөз жылы маған!

ЖЕТКІЗБЕЙ ЖҮР

*«Ойламай біздің қазақ текке жатыр,
Бір іске жанаса алмай, шетте жатыр».
(Мағжан Жұмабаев).*

Мықты елдерге әлемдегі бүгін нық,
Ере алмаймыз, тіпті кейін сырылдық.
Тірлігіміз шикізатқа тәуелді,
Өндіріске бола алмадық мұрындық!

Теңге құлап, бәсі жатыр төмендеп,
Ал қаржысыз тәуір дәулет деген жоқ.
Алға қарай жедел баса алмаймыз,
Бізді біреу қойғандай-ақ шегендеп!

Бар үмітті мұнайға арта бергенше,
Жұмыс жасау керек қолдан келгенше.
Қадамымыз өрге басар еді ғой,
Кәсіпкерлік іске күшті дем берсе!

Оған мысал – көрші Қырғыз, Өзбегің,
Кәсіп іспен ашқан ерте көздерін.
Сарт ағайын мақтасымен танылып,
Айыр қалпақ тігіп жатыр бөздерін...

Дүниежүзілік алыс-беріс көп тауар,
Сауда ұйымына ерте еніп кетті олар.
Біздер осы жүрміз әлі малтығып,
Оған кіру тегінде енді жоқ болар?!

Астығымыз қоймамызға сыймайды,
Пұлдап бірақ сата алмаймыз бидайды!

Бетке ұстардың берекесін кетірген
Осы бір жай бәрімізді қинайды.

Қойнауында қазба байлық бәрі бар,
Бағасы арзан, өтпейтұғын малы бар.
Елім аман болсын дейік, әйтеуір
Түбінде оның бір амалы табылар!

Орындалар пайызбенен жүз бәрі,
Көздеген іс жоспар емес сызбалы.
Көкжиектегі қолға ұстатпас сағымдай,
Жеткізбей жүр отыздығын бізге әлі!

ЖЕМҚОРЛЫҚ ШЫРМАУЫҒЫ

Күпірлік қой, көбейді астамшылық,
Қайда барсаң – күбі сөз мақтаншылық.
Безіп кеткің келеді бұл қоғамнан,
Жемқорлыққа белінен батқан шылық...

Құтыларсың алайда қайда қашып,
Алшысынан тұрмайды тайған асық?!
Жымысқы ойлар жабысып жібермейді,
Жең ұшынан жалғасып, май жаласып...

Теңелетін жылдыммен, құрдымменен,
Болса-дағы ым-жымды білдірмеген.
Нысабы жоқ, іштегі ұлып жатқан,
Тойымсыз ғой, тойымсыз ындын деген!

Бәрі де осы бас қамы бақпаншылық,
Дей тұрғанмен, көбейген астамшылық.
Жұмырымен жұтылып жатса дағы,
Байқалмайды ешкімге батқан шыбық.

Ендеп кеткен жазуға ел кеселін,
Таба алмаймыз бүгінде емге себін.
Тоғышарлар тайрандап төрге шықты,
Көзбен оны көрмесең, сенбес едің!

Өмірдің түзететін бұл ағатын,
Күн туа ма бәрінен сұралатын?
Шырмалған шырмауықтан сонда ғана,
Шыға алатын боламыз, шыға алатын!

ТІРЛІКТІҢ СЫЗЫҒЫ

Құлазыған кейде бір күйге енесің,
Қапа-мұңға сөйтіп те үйренесің.
Отқа күйген ормандай жұтап қалған
Қиын екен достарың сирегесің.

Отыратын көгалда малдас құрып,
Табылмайтын осы күн жолдасты ұмыт.
Ұры түскен құрттай боп бойдағы індет,
Алып жықты көбісін жамбасқа ұрып.

Алпыс жастың бер жағы, ар жағынан,
Тәңірім, терең болды-ау қазған ұраң.
Асылық та болмасын, Құдай берген
Аса алмаймыз тағдырдың жазғанынан.

Шеңбері бар, тірліктің сызығы бар,
Жазып қойған Тәңірдің құзыры нар.
Жарық күнді қимайтын пендесінің,
Тылсым сыры осы ғой біз ұғынар.

Көрер таңды алдағы қылып тәуба,
Асау өмір көндікті-ау құрықтауға.
Үркердейін азайып қалғандықтан,
Қажеті не сақалды қылып сауда?!

Қалмаған соң лаулатып, маздатарың,
Ерте атқаны не пайда жазда таңың?!
Өткіншісін өмірдің еске салып,
Сиреп бүгін барады өз қатарың.

Жоғалатын күні ертең ізі құмда,
Өткен шаққа ұқсаймыз біз ұғымда.
Тәңір берген тауысар Күн жарығын
Тұрмыз енді тірліктің сызығында!..

ЖАРАТҚАНЫМ, КЕШІР МЕНІ!

Бес уақыт жаяр жайнамазым жоқ,
Сайтанның сейілте алмай ойда азабын көп:
Өзімше мұсылман саналғаныммен,
Тым болмаса бір аят та оқи алмай,
Құран сөзін кеудеме тоқи алмай,
Діннен мүлде хабарым болмай,
Қорқытады қаларым қандай –
Дүмшелеу жай қазағың боп?!
Кешір мені, кешіре алсаң – Жаратқаным,
Осылайша тірі азаптамын!
Шығар шақта жанымның есіл демі,
Тілімнің дей көрмеші шешілгені?!
Жоқ, келеді тазарып, аршылғым,
Нөсерімен көз жасы тамшымның –
Санамды серпілтер өзгерісті,
Көп күтіп сарсылдым?!
Өткен күндер қандай бұл кесірлі еді,
Жадымнан жабы ойларды өшірмеді...
Намазға жаңа жығылған жеткіншектер,
Менен ғой көш ілгері...
Жаратқаным,
Жар ием, кешір мені!!!

ШИРЫҒУ

Құс қанаты талған шығар қиялдың,
Сөз інжуін енді қайтіп жиярмын?
Жазғандарым жүрегімнен шықпады-ау,
Тірі жүріп, жер басуға ұялдым...

Сезім – селдің толқынына тұншықтым,
Құрсауынан шыға алмадым қырсықтың.
Бұрынғыдай лаулап жана алғам жоқ,
Жанға мұңды пілте шамды бықсыттым.

Көңіл өзі құлазыған түз дейін,
Тұман кешіп тұнығымды іздеймін.
Керек шығар осындай да ілкім сәт –
Оралғанда аңсап келіп біз кейін!..

Ширығу ма, тоқырау ма, әлде бұл
Балана ма басқашалау мәнге бір?
Десем дағы, енді тола қоймастай,
Мүлде ортайып қалған қаяу қам көңіл!

Осы сәтте жан күйімді біле бер,
Жетер болса, айтар сөзім тіл егер:
Күлден шыққан Күлшеқұстай тіріліп,
Муза Тәңір, сен езілме, түрегел!!!

КҮН ҰЯҒА ЕНГЕСІН...

Шабыт тумай шаршадым,
Қойылды ма жыр нүкте.
Таусылған соң аңсарым,
Не мән қалды тірлікте?

Тар кеудені тепкілеп,
Ұратұғын бір тынбай
Сабыр тауып от жүрек,
Соғады енді бұлқынбай...

Қиял ойдың жарысқан
Самғай алмай көгінен,
Жарқабаққа жабысқан
Жарқанаттай көрінем!

Тәңір тылсым жанымнан
Не күтерін білмеймін.
Үлпегінен қағылған
Күзгі бақ бақ гүлдеймін...

Тағдыр осы бұйырған,
Жан дауасы қалаған.
Шабыт таппай құйылған,
Көкжиекке қамалам...

Тіле қанша ағын жыр,
Сезем енді келмесін?!
Ұстатпайды-ау сағым қыр,
Күн ұяға енгесін...

МАЗАСЫЗ ЖАЙ

Қалам жүрмей, ойларым шашырады,
Қажыдым ба, тоқырау осы ма әлі?
Көңіл сандық қиялы ашылмады-ау,
Мазасыз жай ұйқымды қашырады.

Тосылғаным тосын іс сияқтанып,
Қалғандаймын, япыр-ау ұятқа анық.
Тозады екен жүрек те жайып салып
Барлық сырын жүргесін жиі ақтарып!

Бұрынғыдай нәсері, дауылы жоқ,
Оралмайды жастық шақ сауығы көп.
Шабыт, шіркін, жанымнан табылмады,
Күй кешердей, күйдіріп сауырын от!

Өлең таппай отырмын, сөз киелім,
Мені ұмыттың, ал саған өзге ие кім?
Бірте-бірте оранып ақ сағымға,
Менен қашып барады көкжиегім...

ДАМЫЛДА, ЖАНЫМ, ДАМЫЛДА

Дамылда, жаным, дамылда,
Өртеніп бекер кетпегің!
Оранып алып жалынға,
Алаулап қайда беттедің?

Сезімге мүлдем бой ұрып,
Тәңірден тілеп жыр мұрат,
Төзімнен тағы айырып,
Кеудемді тұрсың ұрғылап.

Жандырып жүрек ыстығын,
Көзіме лағыл нұр еніп...
Жанарымдағы ұшқыным
От болуға тіленіп...

Тамырым соғып тереңде,
Қан жүгіртіп, бұлқынып,
Өзім ғашық өлеңге
Асығам оттай ұмтылып...

Дамылда, жаным, тек енді
Өртеніп бекер кетпегін!
Жандырмас бірақ өлеңді,
Тағы да еркім жоқ менің!..

ТӘУЕКЕЛ

Ой-мұхиттан жол таппай қиналамын,
Шулаған шағала құс – сыймаған үн...
Буырқанған сел шабыт жыр-кеменің
Қалай ма жарға соғып қирағанын?

Соқса, соқсын,
Тәуекел, үміт біреу –
Боларын бір дауылдың біліп тілеу...
Көк теңізде – көбік жал толқында емес,
Ықта жүзу бәрінен күдіктілеу!

Ерік беру ағысқа – намысқа сын,
Жүрек олай жырменен табыспасын.
Өзің дауыл болғаннан абзалы жоқ,
Белгісізбен бел шешіп алысқасын!

МАҒЖАН БАБА – КҮН БАБА

Анық еді жырдан нөсер құйғаның,
Толық емес жазып, хаттап жиғаның.
Ағып өткен жұлдыздай боп жоғалдың,
Қайран бабам, маңдайыма сыймадың.

Ақыл дария, мөлдіреген тіл кенен,
Жазбапсың-ау жүрекке жат бір де өлең.
Сенің осы асылдығың үшін де
Қара тобыр көре алмаған, күндеген.

Қасқыр болдың, күнін кешпей түлкінің,
Әлемге аян еттің бабам ұлт үнін.
Сенің асыл арманыңнан айналдым
Қамын жеген бүкіл осы Түркінің!

Өзің – ақын, өзің – ұстаз, ғаділ жан,
Бір басыңнан бәрі қалай табылған?
Жігеріңді жеңе алмады жеңдеттер,
Қамақ күнде қандаладай жабылған.

Рухың биік, ақсүйексің, асқарсың,
Асқар шыңым қалай оңай тапталсын?!.
Өлмейтұғын, елге жетер мұраңды
Сағынышты жырларыңнан тапқансың.

Мейір төккен көз алдымда тұр кейпің,
Мағжан баба, ол – өзіңсің, кім дейсің?!
Текке өзіңді теңемедің Күнге сен,
Қайта оралып нұрын шашқан Күндейсің!

ҚИЫН ТАҒДЫР БҰЙЫРҒАН

Нағыз жырдың тұнығы,
Дәуір үні қырдағы,
Біздің Мағжан ұлыны
Туған қазақ құндағы.

Сасықкөлде кіндігі,
Киіз үйде кесілген.
Сарыарқаның дүлділі,
Ақын еді-ау есілген!

Мұңын ұққан елінің,
Жырмен жазған тілегін.
Жеткізуге өр үнін
Жайып салған жүрегін.

Атын айдап Сәрсембай,
Талай-талай жол кешкен.
Қай қырынан көрсең де-ай,
Жан жоқ оған теңдескен!

Таңғы шықтай жырлары,
Түр ғой әлі мөлдіреп...
Сағынышты сырлары
Төгіледі елжіреп...

Тегін адам теңер ме
Пайғамбарға өзін бұл?
Тылсым сырлы өлеңде
Періштедей сезім бұл!

Жығылмаған, өмірдің
Ыңғайына көнбеген.
Шарболаттай темірдің
Құрышы ғой ол деген!

Жала сөздер жамалып,
Көрді зорлық, үстем күш...
Қайта-қайта қамалып,
Тор ішіне түскен құс!

Біздің Мағжан асылға
Тағдыр осы бұйырған.
Қырық бес-ақ жасында
Қыршынынан қиылған!

САСЫҚКӨЛДІҢ ЖЫР ҚҰСЫ

Оқыдым да сағыныштан сарылдым,
Осы екен ғой құдіреті дарынның.
Тар қапастан ұшып шыққан жыр құсы,
Қалай менің жүрегімнен табылдың?

Самал ескен бір тамаша ашық күн,
Сартомарға, Сасықкөлге асықтым.
Аңсамайтын жан бар ма екен, шіркін-ау,
Мағжан баба жүрген жерін басып мың...

Жұпар иісі жетеді екен даладан,
Орман, тоғай, көлде құстар салады ән.
Дәулет біткен құт-береке мекенді
Мүмкін сасық ырысына балаған?

Ардақ тұтқан азамат қой асылын,
Сүйген ақын туған көлін, Сасығын.
Сағынышты жырларға арқау болған соң,
Аты әлемге тарап кетті осы күн.

Барады оған Мағжан жырын сүйгендер,
Көкірекке кереметін түйгендер.
Ыстық екен, ыстық екен, япыр-ай,
Асыл баба табанына тиген жер!

Көрсемдағы қанша шалқар көлді көп,
Дәл осындай күй кешкем жоқ елжіреп.
Баба ұшырған жырдың құсы кеудеме
Сасықкөлдің жағасында қонды кеп!

ЖАРАСБАЙ ДОСЫМА

Тұғыры бөлек тұлғасың,
Тараған жансың тектіден.
Тәңірім асылық қылмасың,
Мықтымыз өзің деп білем.

Ауылдан шыққан данасың,
Досым деп мақтан тұтамын.
Жайсаң жігіт – Жарасым,
Бектас ата бұтағым.

Тілші боп елге танылдың,
Теледидарда топ жардың,
Сындырмай сағын арыңның,
Жүзіндей өткір қанжардың.

Кезінде қажет мезеттің
Көрсетіп қайрат, күш барын,
Қарашаңырақ газеттің,
Тізгінін берік ұстадың.

Тыншытпай жүрген жаныңды,
Тауып құяр бағытын
Өзендей тасып ағылды
Шығармашылық шабытың.

Жақсыға жұғар күйе жоқ,
Болса да қанша қан-сүргін.
Мағжанның жырын жүйелеп,
Халқына оны тапсырдың.

Еленіп ісің жан-жақты,
Жанды ғой сенің еңбегің.
Атанып елде ардақты,
Парламентке төрледің.

Жарадың жайсаң, Жарасым,
Қуанам, саған тәнтімін.
Танытып ауыл баласын,
Өрлей бер өрге, жарқыным!

* * *

Керек емес мадақ сөз бен шу оған,
Ондай ойды өз басымнан қуа алам.
Ауылдағы бірге өскен досымның
Шыққан осы биігіне қуанам.

Шопан болып алғаш таяқ ұстаған,
Еңбек жолын бір бастадық күс табан.
Бірақ оның жазу болып арманы,
Кеудесіне сыймаушы еді құштар ән.

Тағы оралып қарар болсам өткенге,
Егін сепкен кезі де бар көктемде.
Тракторынан қара түтін будақтап,
Тартушы еді сағым басқан көк белге.

Туған жердің тамырынан нәр алып,
Еңбекпенен қайта туып, жаралып.
Бәрімізден ертеректеу үйленіп
Алғаны да болды бізге жаңалық.

Қаламында қуат барын доста анық,
Жазғанынан жүретінбіз, рас, танып.
Тынымы жоқ тірлігімен тілшінің
Жазушылық жолы кетті басталып...

Терең ой мен тұщымды сөз түрінде
Көтерді ол Мәжілістің жүгін де.
Тегі жақсы топты жарып шығар ғой,
Алмас кездік жатпас қапшық түбінде!

ҚАШАН ӘЛЕМ ТАБАР ЕКЕН ТЫНЫШТЫҚ

Қаруларын тастан бастап, қылыш қып,
Жүр ғой адам әлі қырғын ұрыс қып...
Көгершіннің көзінен жас тамызбай,
Қашан әлем табар екен тыныштық?

Қатыгездік бұл тарихта қанша мың,
Қатпарына бойлап енер жол сағым.
Карфагендер күйреп қалған, құм жатқан,
Кім біледі құрбан болған жан санын?!

Планетада ғұмыр миллион жыл десек,
Екі мың жыл – бір-ақ тамшы бізге есеп.
Көкірекке сәуле құяр ақиқат,
Мәңгі тоңда қатып қалған мұз кесек...

Азды біліп, соны көпке балаймыз,
Отырарға егіліп қой қараймыз.
Жоңғарлардың найзасынан құтылып,
Осы күнге аман жеттік қалай біз?

Оқ теспеген жерде нүкте жоқ шығар,
От түспеген жерде нүкте жоқ шығар?
Есте бәрі, көшті бәрі өткенге,
Қантөгіске шыдам да енді жоқ шыдар!

Анталаған қазір жаудың жасағы,
Таяу Шығыс тыныштықты тосады.
Өткен күн мен бүгінгіге мұң ортақ,
Аналардың көздерінде жас әлі!...

АЛЫП БІТТІ ЗӘРЕНІ

Ақпараттар үрейлі
Алып бітті зәрені.
Күннен күнге үдейді
Оның салар әлегі.

Ана жақта сілкініс,
Мына жақта тасқын бар.
Атыс, шабыс, қырқылыс,
Толып кеткен босқындар...

Отырғандай бір істік,
Үстіндегі күйге ендік.
Жер бетінен тыныштық
Кеткеніне үйрендік...

Десе де, бәрі тосын жай –
Апатты Тәңір ісі де.
Адамнан келер осындай
Зұлымдық залым кісіде!

Жетпесе де бізге тажал оқ ұшып,
Қорқам көзге қанатындай тағы шық,
Екі таным, Батыс – Шығыс арасы,
Дес бермей тұр қырғи қабақ соғысып...

Қырғи қабақ – деген суық сөз өзі,
Мұздай ауыр еңсемізді езеді.
Қылыш та емес, найза да емес, оқ емес,
Келе жатыр жойқын атом кезегі!

Ақыл-ойдың зор табысы, кемелі,
Адамзатқа қатер болып төнеді.
Нагасаки, Хиросимада жетпіс жыл
Қос бомбадан әлі адамдар өледі.

Соны біліп, сезбейді емес АҚШ-та,
«Бір от шығып кетпес пе екен оқыста?» –
Деген сөзге тоқтау бермей НАТО-сы,
Ракеталарын құрып жатыр Батыста.

Шындық түбі кімде екенін көз көріп,
Отырғасын айтам беріп сөзге ерік.
Шопен, Гете, Байрондардың жерінен
Атомдар тұр жүрегіме көзделіп.

Біздің тілек – жақсы көңіл, дұрыстық,
Өмір сүру еңбек етіп, жұмыс қып.
Көгершіннің көзінен жас тамызбай,
Атом отқа ара тұршы, тыныштық!

ЖҮРІП ЖАТЫР ҚАНТӨГІС

Тірлік үшін тыныштықты сақтамай,
Қантөгіске барады осы дәт қалай?
Дүниежүзілік соғыс өрті тұтанып,
Жүріп жатқан сияқты ғой тоқтамай...

Таяу Шығыс жанып жатыр сөнбестен,
Қырық жылдай қырық пышақ белдескен.
Еуроодақты ұйқысынан оятты
Ағып барған босқын халық, ел көшкен!

Соғыстардың сөнбеген бір ошағы –
Қара құрлық қаннан ол да жосалы.
Әңкі-тәңкі дүниені қоздырып,
Америка оған итін қосады.

АҚШ-тың ғой тәбеті зор дәнiккен,
Талай таяқ жесе дағы тәліптен!
Лаңкестіктің бір ұшығы өзінде,
Бен Ладенге берген де сол анық дем...

Ақ үйге бұл болмаған соң жағымды,
Каддафи мен Саддам тақтан қағылды.
Жойқын қару жоқ болса да оларда,
Бәріне де кінәлі боп табылды.

Ирак пенен Ливияда сор қалың,
Әлем білді ондағы істің жалғанын.
Кесірінен басылмайтын соғыстың
Көре алмай жүр тыныш атқан таңдарын!

Дәл осындай күй кешті ғой Шам дағы,
Пальмираның қирап, шықты шаңдағы.
Қара тулы қанішерлер жайылып,
Оны ессіз есуастар қолдады.

Қан бөктіріп батар күнге қол жайған,
Алепада жалғасты ғой қан майдан.
Таяу Шығыс әлсін-әлсін от алып,
Шыға алмай-ақ қойды қиын жағдайдан!

Тарихында өшірілмес із қалып,
Палестинаның тұр жарасы сызданып...
Лаңкестіктің оты өршіп тұрғанда,
Еврейлерге бермесін де қызбалық?!

Түрікте де бейбіт тірлік жоқ бүгін,
Күрді жұрты безеп отыр кек тілін.
Таяу Шығыс лаулап жана бастады,
Орап алар сияқты оны отты күн...

Басы шығар болар алда бәленің,
Оған осы қантөгістер дәлелім!
Дүниежүзілік соғысқа еніп кеткендей,
Шыныдайын шытынаған әлемім!..

МАЙДАНГЕРЛЕР – МЫҚТЫЛАР

Ардагерлер,
Өшпейді естен алыстағы от күндер,
Жеңіс туын желбіретіп,
Берлинге де жеттіңдер.
Қаңды қырғын соғыстан
аман қайтқан ерлерім,
Уақыт мүжіп барады-ау,
тым азайып кеттіңдер...

Оралғанда елге аман, бәрің бір-бір бөрі едің,
Айтсын оны өмірдегі барлығына төре күн.
Соғыстан соң ауылдың бойына қан жүгірткен
Еңбектеріңді жеңістің жалғасындай көремін.

Танкі мінген тарландар тракторға отырып,
Тыңға түрен салғаны – өзі бір ерлік тақырып.
Зұлмат соғыс зардабын көріп өскен ұрпақпыз,
Шолақ аяқ, шолақ қол ұстаздардан оқыдық.

Өздеріңмен ауылдың қайта кіріп ажары,
Гүлденгенін көрдік біз, оны тарих жазады.
Жеңіс қандай керемет, Жеңіс қандай өміршең,
Күлкісіне көмілген балалы үйдің базары.

Бейбіт күнде жатқасын ерліктерің жаңғырып,
Өлмейтіндей көруші ек өздеріңді мәңгілік.
Ер кіндікті жарты жұрт кеткендей-ақ сендерге
Қара тасқа қашалған аманатын қалдырып.

Мықты едіңдер, майдангерлер,
оқ пен отты кешкендер,
Әлі дағы өмір-жүктің
қамыт-бауын шешпеңдер.
Соңғы демі қалғанша шебін
бермес сарбаздар,
Сендерге ғой қарыздар
бейбіт күнде өскендер!

КЕШІР БІЗДІ, БОЗДАҚТАР!

Кешір бізді, боздақтар,
Сталиндік мұңлықтар,
Әлі күнге тарихта бұққан
талай сұмдық бар.

Аша алмады пердесін
сәл-пәл түскен жылмықтар,
Көкірекке кептелген запыранды кім құптар?

Сол екен-ау заманның бүлінгені, азғаны,
Адамдағы ардың да құны қалмай тозғаны.
Құрбан болып елімнің талай арыс боздағы,
Бабаларым салған із жоғала ғой жаздады.

Күні туып залымның
зәрені алды қамақ күн,
Жала жауып адалға,
Сібірге айдап қаматтың...
Шыңғыртып қой шығарған
жан дауысын азаптың,
Деген сөз бар:
«Қазаққа – жау болды өзі қазақтың».

Расы солай, қайтейік, бірін-бірі айдатқан,
Қазақ осы, шіркін-ау, сорын өзі қайнатқан.
«Тыңшысы етіп жапонның»
тілін бұрап сайратқан,
Итжеккенге жіберді ел баласын қой баққан.

Шоқпарының қадасына
сай болғанын қарашы,
Жазылмайды ешқашан Голощекин жарасы.

Жанға батқан күйелі нақақ сөз бен жаласы,
Қан түкірді кең байтақ бүкіл қазақ даласы.

Алдындағы аштықтан есін

дұрыс жия алмай,

Жүрген осы халықты садақа етер ұялмай.

Қандай оның жазығы болды екен деп

қиярдай,

Қойылатын сұрақ көп, ақылға

бұл сыяр ма-ай??

Бастан кештік, қайтейік,

замананың құзғынын,

Жоғалтты ғой халқымыз талай

ардақ ұл-қызын.

Түркі әлемі таныған асқақ жырын, ізгі үнін

Арманда осы кетті ғой,

қайран Мағжан жұлдызым!

Қанша жылдар өтсе де сезіледі-ау ызғары,

Жібімейді жүректе қатқан тоңы, мұздары.

Пешенеге жазылған тағдырдың

бұл сызғаны,

Өшпейтіндей санадан қалды терең із дағы...

Қазір елде тыныштық, берекелі бірлік бар,

Болашақтың тірегі болсын

дейік бұл құптар.

Енді ашыла бастады өмірдегі шындықтар,

Кешір бізді, боздақтар,

Сталиндік мұңлықтар!

МӘҢГҮРТКЕ

Ана тілді сен игере алмадың
Орысшаға ауып кеткен талғамың.
Әкең – қазақ, шешең – қазақ, бейшара,
Олар тістеп өткен болар бармағын?!

Тілді білмей, дінді ұмыттың десек те,
Қазақ болып қосылғанмен есепке,
Ұлтың үшін көк тиындық құның жоқ,
Сен өзіңді мәңгүртпін деп есепте!

Сенсіз де осы ана тілім асылым
Жасар, жасар әлі талай ғасырын.
Ертең қазақ ел болғанда іргелі,
Сені қайда қосар екен, масылым?

Намысында шырпы жанбас шірігім,
Сен осылай ұлтың үшін құрыдың.
Ана тіл мен иманы жоқ адамды,
Сыртқа итеріп тастайды ертең Ұлы күн.

Ана тілін, ана сүтін тәрік қып
Жүрген сенде жөнсіздікке қанықтық.
Өз еліңде өзіңді өгей ететін
Өмірдегі осы болар ғаріптік!

ЖЫЛҚЫ ЖЫЛЫ

Маза бермей жүр осы жанға бір ой,
Болашақтың өзі де алдағы үрей...
Қаншалық балағанмен жақсылыққа,
Жылқы жылым қуанта алмады ғой.

Жетіп жатыр тірлікте жай да ырымдар,
Одан кейін ырысты қой жылым бар.
Келер мүшел жеткенше не болады
Жылқы жылы туылған тай-құлындар?

Десе дағы әлі алыс шал таяғы,
Бес мүшелде адам ғой ортаяды.
Жылқыжас пен адамжас қабыспайды,
Қос мүшелде тұлпарлар қартаяды.

Тік тиген тасқа жонар от тағасын,
Кеудесін құйын желге тоспағасын.
Тұлпар ғұмыр құр бекер өтті дей бер,
Бәйге алатын бестіде шаппағасын?!

Тағдыр сыйы тірлікте тең бөлінсе,
Алғымыз кеп тұрады-ау бергенінше.
Тобыр қалды айғырынан айырылған,
Қайта оралып жылқы жыл келгенінше!

АНАЛАР-АЙ, АСЫЛДАРЫМ, АРДАҒЫМ!

Аналар-ай,
Мөлдіреген жаны ізгі,
Бар әлемнің жарық Күні тәрізді.
Тіршілікке өмір берген сендерге
Қалай осы қайтарамыз қарызды?!

Аналар-ай,
Асылдарым, ардағым
Өздеріңдей бас имейді жанға кім?
Біз сендерсіз ұғар ма едік, шіркін-ау,
Тіршілікті түйсінудің бар мәнін.

Аналар-ай,
түн ұйқысын төрт бөліп,
Өбектейтін, бәрін бастан өткеріп.
Бел бүгіліп, шашына ақ түссе де,
Одан асқан, одан сұлу жоқ көрік.

Аналар-ай,
дарқан көңіл, пейілдім –
елжіреген үлгісі ғой мейірдің.
Жанарынан жан шуағын төккенде,
Ұмыта алар дейсің оны кейін кім?!

Аналар-ай,
адамзаттың ұлысы,
Отбасының берекесі, ырысы.
Ана алдында тағзым ету үшін де
Адал перзент болу керек, дұрысы.

Аналар-ай,
ақ жүректе алғысы,
Ізеті мен инабаты бар кісі.
Адалдықтың ақ жолында оларды
Алға бастап шығарады ар күші.

Аналар-ай,
Қажымайтын, талмайтын,
Бар ғұмырын ұрпағына арнайтын,
От пен суға түсуден де тайынбай,
Балапанын көгершіндей қорғайтын.

Аналар-ай,
қандай биік, өр едің,
Шыңға біткен шынарлардай көремін.
Перзенттік бір борышымның белгісі –
Сіздерге осы тағзым еткен өлеңім!

АНА ТІЛГЕ ЕҢ БИІК ТҰҒЫР КЕРЕК

Айтып, айтып қажыдық тілді көп бұл,
Жалаң сөзден бос қарын үлгілеп құр.
Ана тілім тынысы ашылмаған
Көкіректі әлі де тілгілеп тұр...

Қосақталған тілге ерген есі қалмай,
Шыға алады белеске көші қандай?
Күрмеле де береді-ау әлі күнге,
Өз елінің төрінде шешіле алмай.

Көп жағдайда әлі де тайқы бағы,
Жанбай қойды-ау деген бұл ой тұрады.
Парламенттің өзінде жиындардың
Бісмилләсі-ақ қазақша айтылады.

Мүсіркеген боламыз көз ілмей құр,
Мәртебесі тілімнің сезілмей жүр.
Қашан сөйлер екен деп армандаймыз
Жұрттың бәрі Елбасым өзіндей бұл!

Қате түзе, бәрін де көшір мейлі,
Науқандармен ештеңе шешілмейді.
Бірен-сараң бөтен ұлт өкілдері
сайрағаннан қазақ тіл көсілмейді.

Қастерлейтін ардақтап ұғымда ерек,
Елім үшін орыны мұның бөлек.
Мәртебесін көтерер мәңгілікке
Ана тілге ең биік тұғыр керек!

КҮНШІЛДІК ТУРАЛЫ

Тұнығынан терер лайды,
Күншілдік-ай өмірдегі.
Кейбіреулер көре алмайды,
Басар болсаң сен ілгері.

Орын алсаң төрден ерен,
Қарғысы көп, алғысы жоқ.
Озып кетсең, көлденеңнен
Тұрады ылғи шалғысы кеп.

Іштарлықты қалайсың ба
Кеулеп кеткен бұл әлемді?
Батыраштар азайсын ба
Жолдан тосқан Құлагерді?!

Көре алмаған, қызған іштің
пәлесі көп жала қылған.
Қызыл иті қызғаныштың
Қабады кеп балағыңнан.

Адалдықтың жақтасы бар,
дей тұрғанмен, біз түңілген
Ауыр соққы жоқ та шығар,
Күншілдердің күңкілінен?!

ҚЫЗЫЛЖАРДЫҢ ГҮЛДЕРІ

Жазда жайнап салатын
Әдеті ғой жылдағы.
Көздің жауын алатын
Көше толы гүл бағы.

Биыл тағы гүлдеп тұр,
Құлпырғаны-ай маусымда.
Өсіріпті-ау түрлеп бір
Көшеттерде қаусырма.

Сұлулықты жан іздер
Өрнектасқа жасырмай,
Мемлекеттік рәміздер,
Алаңы да осындай.

Қайтқан еңбек есесі –
Халық құрар сейілді,
Конституция көшесі
Саябаққа дейінгі!

Құдды бір қалың бақтайын
Ескен жұпар нұр лебі.
Алаулаған оттайын
Қызылжардың гүлдері!..

ТІЛШІ БОЛДЫМ ДЕГЕНШЕ...

Күні-түні бітпейтін бір жұмысы,
Үнпарағым өмірдің ғой тынысы.
Газеттегі тілші болдым дегенше,
Жансебіл жан болдым деу ғой дұрысы!

Әркім өзі білсе дағы өресін,
Жасырмайды қалауы бар дәмесін.
Менің үшін атақ-даңқың көк тиын,
Тек Мағжанның аруағы жебесін.

Керек емес төрің дағы, тағың да,
Қалам болса, болды менің қолымда.
Жазғанымнан тірі күнде бездірер
Дақ қалмаса екен деймін жанымда!

Сүріндіре жаздаса да алда өмір,
Мінезім бар жағынбайтын жанға бір.
Табынарым – жарық дүние, Күн көзі,
Төгетұғын жүрегіме таңда нұр.

Жазары мол, жаңалықты парағым –
Газетімнен тынысымды аламын.
Көк жусанның иісін одан іздеймін,
Ұлы болып туғасын да даланың!

Солтүстігім – менің байтақ аймағым,
Қазағымның бұзбай келген қаймағын.
Маңдайыма басқан арда газеттің
Мерейтойын талай рет тойладым.

Бірге өткізген жастық шақтың от күнін,
Газетімде қуанышым, шаттығым.
Осы жырым болсын соған бір белгі
Көңілімнің білдіретін ақтығын!

АМАН ТУШЫ, АҚБОТАМ

Көптен күткен туар деймін немерем,
Немереммен мен, әрине, көгерем.
Атқа мінер ер кіндігім келгенде,
Ата болып оған осы не берем?

Азан айтып есім берем елге ұнар,
Өз атымды тегі етемін тел қылар.
Шілдеhana той өткізіп беремін
Ақ тілекпен дастарқанын көл қылар.

Ағайынды бір осылай тойлатам,
Қуанғанда қалай шыдап жай жатам?
Анашыңның жаны қалсын деймін ғой,
Аман болып, тусаң екен, ой, ботам!

УІЛДЕТТІҢ ҮЙІМДІ

Ұғасың ба күйімді,
Маған бақыт бұйырды.
Жібердің ғой, құлыным,
Уілдетіп үйімді.

Сөйлемейсің, бірақ та
Уілің бар құлақта.
Тәңірімнен тілеймін
Деп өзіңді жылатпа!

Уілдей бер, гулей бер,
Бәйшешектей гүлдей бер!
Қуанышқа кенелткен
Сен екенін білмей ме ел?!

Сені көптен тостық қой,
Иіскетсеңші қаңсытпай.
Аңқамызды қандырған
Екі шекең торсықтай.

Ұрпағыма сүйінген
Осы шаттық күйіммен
Жаным байыз табады
Үйімдегі уілден!

ТҰҢҒЫШ НЕМЕРЕМЕ

Туғанда тұңғыш немерем,
Кең дүниеге тырбанып
Қуаныш еді-ау не деген,
Кетті ғой жаным нұрланып.

Аңсатқан туды-ау құлыным,
Құдайым берді-ау Арланды.
Менің де сөйтіп ғұмырым
Болашаққа енді жалғанды.

Жеті атадан жалғызбын,
Жалғыз-ақ ұлға әке едім.
Үзілмейтіндей мәңгі іздің
Мен дағы білдім не екенін.

Үзілмес енді тірлігім,
Жасарып қайта кеттім мен.
Тілемейді, сірә, ұлды кім
Ізбасар тұяқ деп білген?!

Қанатын қағар құстаймын,
Толысып күшім, дәрменім.
Тізгінін аттың ұстайтын
Арланым енді бар менің.

Екеу болды ғой бір ұлым,
Көшім бар жолда қалмайтын.
Аман болсыншы құлыным,
Атаның жолын жалғайтын!

* * *

Сенсің менің өзегім,
Балқұрағым көктеген.
Мейіріңді сеземін,
Жүректегі тәтті өлең.

Менің мәуе бағымда
Тәтті өлеңге айналдың.
Құлдыраңдап жанымда
Жүре берші, жайдарлым.

Қуанамын мәз болып,
Қызықты ғой қылығың.
Жаныма мәңгі жаз қонып,
Құйылды шабыт тұнығым.

Бөледім сені өлеңге,
Жыр толқында тербедім.
Қайнарың тулап тереңде,
Көгіңе құлаш сермегің.

* * *

Жаздыртпасын неге өлең
Басыма қонған бақ құсым,
Сүйікті Арлан немерем,
Сен маған сондай тәттісің.

Жаныма сондай жақынсың,
Аталаған тілің бал.
Ізімді жалғап отырсың,
Байлығым сенсің бүгін бар.

Жүрегім тұрар үзіліп,
Пейілім барын білесің.
Атаңның келіп жүгіріп
Құшағына кіресің.

Шат күлкіңді сыйладың,
Екеу болды бір ұлым.
Өмірден іркіп жиғаным
Сенікі бәрі, құлыным.

Берсең шашып төкпей бер,
Тәңірім, саған жалынам.
Арланым, өсіп, көктей бер
Атаңның абат бағынан.

НЕМЕРЕМЕ АРНАЙМЫН

Дәптердегі сырымды
Ұға алады алда кім?
Оған жазған жырымды
Немереме арнадым!

Жалғыз ұлға жар Құдай,
Ұзақ ғұмыр берсін де!
Өріс болар жанға ұдай,
Көбелегі ерсін де...

Көбелегі – Күн нұрым,
Шаңырағым тірегі!
Соңымдағы бұл құлын
Жаныма еріп жүреді.

Күннен күнге желкілдеп,
Келеді өсіп тентегім.
Сүймеуге оны еркім жоқ,
Өзегімдегі өркенім!

Немереме керегі
Болса тауып берейін.
Құйғым оған келеді
Жүрегімнің мерейін.

Бала базар – балдай күн,
Қызығына куәмін.
Арланыма арнаймын
Жырымның бар шуағын!

АТАЛАҒАН ТІЛІ БАЛ

Қуанбайын неге мең,
Жалғасты ғой ғұмырым!
Келеді өсіп немерем,
Ойнақтаған құлыным!

Еркелете беремін
Жаныма ерген еркемді.
Тебірентіп тереңді,
Жаным оған өртенді...

Әсіресе, қазіргі
Аталаған тілі бал.
Жадыратып жазымды,
Жүретінін біліп ал!

Бірге онымен күлемін,
Бала болып ойнаймын.
Шаттанады жүрегім,
Қызығына тоймаймын.

Бары жақсы-ау баланың,
Алар алда кезегін!
Немеремнен табамын
Ендігі өмір өзегін!

ЖАЛҒАСЫМ БАР

Тәңір, қандай жомарт едің, берген,
Немеремнің шуағына бөленем.
Жүрегіме жырлы көктем оралып,
Қайта көктеп сала берді-ау қара емен.

Көптен күтіп жүрген нөсер жаңбырды
Қара еменнің тамырына нәр кірді.
Бақшасында қайта құсын сайратқан
Бақытыма балаймын ғой тағдырды.

Өніп шықты көк өскінім, бүршігім,
Тағдырыма алғыс айтар бұл шыным.
Енді менің жалғасым бар мәңгілік,
Тоқтатпайтын жүрегімнің дүрсілін.

АНАШЫМ, СЕНІҢ АРҚАҢ

Сезім селін көл етіп жаңбырлаған,
Ақындықты сыйлапты тағдыр маған.
Күндеріме ризамын кірпік ілмей,
Түнді өткізіп, қаншама таңды ұрлаған.

Ой-қиялдың көп жүздім айдынында,
Батпай аман, әйтеуір, қайғы-мұңға.
Шаттық дәурен бірақ та қайдан болсын,
Жетім өскен шұрқырап тай-құлында?!

Айта берсе, жүректің жарасы мың,
Әкенің ұлдан жалғыз баласымын.
Қатал өмір жылата алмады ғой,
Жастай құрғап қалғасын қарашығым...

Анам болды періштем, пірім менің,
Жетімдігім содан да білінбеді.
Жыртық үйде жүрекке жылу барын,
Ұға алады дейсің-ау бүгінде кім?!

Түсе бермес тірлік-ай еске күнде,
Мұнар бұлттай басымнан көшкені ме?
Анам ылғи мұңлы бір ән салатын
Қыстың ұзақ көңілсіз кештерінде.

Кейін білдім, көбі оның дастан екен,
Жан ауыртқан аяныш жасқа бөтен.
Анам менің осылай жүрегімде
Жыр бұлақтың қайнарын ашқан екен.

Қандай өзің мықты едің, темірмісің,
Ауырсынбай көңіл шер шөгіндісің?!
Жүрегіме құйғаның жырдан сәуле,
Анашым-ау, алдымен сенің күшің!

МӘҢГІЛІК ЖАР

Алған әбден жүрегімді, жанды ұғып,
Шыдамдылық мінезіңмен таң қылып,
Өмірімнің өзегіне айналған
Өзіңсің ғой мәңгілік жар, мәңгілік!

Сағыныштың сыр сезімін қозғадым,
Жан тербетер жазған осы аз ба әнім?
Көз жұмғанша адастырмас алаулап,
Мәңгілік жар, сенсің менің маздағым!

Сорлы ақынға жар болуды қалаған
Саған енді қандай кінә таға алам?
Маған өкпе артпайтын да шығар ғой
Балқаш көлге безіп кеткен шағалам...

Көзге түскен жоқпын жақсы күйменен,
Жұтап жүріп, жатты сыймай үйге өлең...
Жүдеу тартқан жанымды сол ұғынып,
Бекер мені шығарсың-ау сүймеген?

Бүгін бәрі соның алыс сағымдай,
Тапты қазір көңіл тыныш, жаным жай.
Қуанамын құрғаныма шаңырақ,
Сенен өзге лайықты жан табылмай.

Өмірде ғой үй болу да ұлы сын,
Шытынатпай көңілдің бұл шынысын.
Тағдыр қосқан жолымыздың, жаным-ау,
Өзің таңдап жүрсің әркез дұрысын!

Алған әбден жүрегімді, жанды ұғып,
Шыдамдылық мінезіңмен таң қылып,
Өмірімнің өзегіне айналған
Сенсің, жаным, мәңгілік жар, мәңгілік!

АЙТАМЫН ҒОЙ ТҮСПАЙЛАП...

Айтсам, қызым, түспайлап,
Аларсың-ау құп қайсын?
Жалғыз ұшқан құстай боп,
Есімнен бір шықпайсың?!

Шошытпай неге қойсын күз,
Өмірдің өзі алда елес...
Қанша жүрер дейсің біз,
Әке-шешен мәңгі емес!

Мазалап жалғыз жүргенің,
Ұйқы жоқ бізде, күлкі жоқ.
Тілейміз саған күнбе-күн,
Бақытын өмір мүмкін ет!

Боларын қайдан білейін,
Ініңнің қандай көмегін?
Әйтеуір ұшып үрейім,
Сен үшін қорқа беремін.

Шығып кетті тісімнен
Жұртқа жаймас жариям.
Болашағың үшін мен
Алаңдаймын ғой, Ғалиям!

ҰЛЫМА ЕСКЕРТУ

Еріншексің, тарттың кімге құлыным?!
Мен барында білінбейді бүгінің.
Түсінерсің, өмір мәнін ертең-ақ,
Құрсауынан айырылғанда күбінің...

Сезінбейсің тұрмыстың бұл салмағын,
Өмір жолы сынақ салар алда мың.
Қамыт киер кез келгенде мойныңа,
Мұлде қамсыз болып, қалқам, қалмағын.

Саған қалай шынымды айтпай шыдармын,
Жеті атадан ер кіндікті сыңармын.
Өзім жетім өскендіктен, өзіңді
Еркелетіп төбеме де шығардым.

Мүмкін менің кінәм болар, тегі, осы,
«Өмір басқа, бүгін, әке!» демеші.
Үзілмейтін ұрпақ жолдың өзегі –
Соқпақ салар сүрлеуінде келесі.

Сондықтан да, қалқам, саған сыншымын,
Қалғанынша сұлде жаным құр шыбын.
Тіршілікте тырбану да керек бұл,
Жұмыр жердей айналдырған ұршығын.

Болсын есте, ерінбегін, еңбектен,
Тек еңбекпен арман-шыңға қол жеткен.
Сен де ертең сезінесің жүгіңді,
Өз ұлыңды көтергенде жөргектен.

Көру үшін ғұмырдың бар жемісін,
Толтыруың керек олқы, кемісін.
Біреу үшін қаптың аузын көтерме,
Нар болуың керек, ұлым, ел үшін!

БАЛ НЕМЕРЕ СҮЙГІЗДІҢ

Гүлдене бер жайып бақ,
Бақыт күлкің төгілсін.
Құлыныма лайықтап,
Құдай берген келінсің!

Гүлді әлемді көзіңе
Жиып берсек несі мін?
Жарасып тұр өзіңе
Гүлжигандай есімің.

Көптен ерек былайғы
Көзге түскен бұл күні.
Сенің, қалқам, ұнайды,
Етіңнің ғой тірлігі.

Тәуба дейік Тәңірге,
Өзіңдей келін көкседік.
Болып жүрсің өмірде,
Жалғыз ұлға жансерік.

Жеттік сөйтіп тілекке
Жанымызға құйған нәр.
Ұялаған жүректе
Иманың мен ибаң бар.

Мерейге мерей қосасын,
Алып жұрттың алғысын.
Ата-анаңа тосасың
Дастарқанның дәмдісін!

Құтты келін атандың,
Бал немере сүйгіздің.
Сөйтіп, қалқам, атаңның
Төбесін көкке тигіздің!

ЖЫРТЫЛҒАН ЖЫРЛАР

Өзім де түсінбеймін мына жайды,
Жүрегімнен жыр тасқын құламайды.
Бұрынғыдай төгілтіп тастамаймын,
Жазамын да жыртамын,
Ұнамайды!

Жазғандарым көз ілмей түніменен
Көрінеді еместей бүгін өлең?!
Жыртылған жыр жанымды жей береді,
Түсіндіре аламын мұны немен?

Көшкені ме көк сағым көңілдегі,
Көкжиектің бұл әлде сөгілгені?
Көз талдырып қаншама қарағанмен,
Нөсерлеп жауар бұлтым көрінбеді.

Сонымнан қалмай қойған қырсықтайғы,
мазалар, осы бір жай тыншытпайды.
Көлеңке ойды көңілден сілкіп тастап,
Жүректі аршып алмай дым шықпайды!

Асырмай шектен аса жан шыдамын,
Мөлдіретіп дұрыс-ау аршығаным!
Жыртылмастай жазылып қалар сонда
Жүректегі жыр маржан тамшыларым!

Жыр тумаса көңілдің жүдегені,
Соңғы дәптер жазылмай қалды-ау осы!
Өлең ғана жүрекке гүл егеді,
Одан артық менде жоқ жан дауасы!

Соны іздеймін, соңғы бір серпінімді
Асырғым-ақ келеді арнасынан.
Ауыртпаған бұл сезім дерті кімді,
Жол таба алмай қиналам жар басынан!

Бәріне де көнеді-ау ақын жаным,
Серік болып жүр бүгін шыдам маған.
Соңғы сөзді шегелеп отырғаным –
Биігімнен құлайын шыға алмаған!

ЖЫР АРНАСЫ

Жыр пернесін жүректің басып оттай,
несін ойдың жасырам тасып ақпай?!
Құйғым менің келеді өз теңізіме,
Төгіп-шашпай, жырымды шашыратпай...

Өмір – өзен сияқты бұл өлеңнің
Түбінде бір теңізге тірелерін
Сезе тұра, Тәңірден, шыным осы –
Кемері бар арнасын тілегенмін!

Терең арна, түп арна –
Жыр басы үміт,
Қала алмайды қайнарын құм жасырып.
Арналы ағын жетеді көк теңізге,
Жайылма су кетеді құмға сіңіп...

ӨКПЕ ЖОҚ

Туламайды деп бүгінде сөкпе көп,
Жанып біткен жүрекке ғой өкпе жоқ.
Күз жеткенде жапырағын ұшырып,
Кәрі терек қалай қайта көктемек?

Жемірілген жағалаудай толқынға,
Тосқауыл боп тұра алмайсың, алқынба!
Түбінде бір жығылу бар тұра алмас
Өмір сүру деген адам шартыңда!

Құйылардай жыр бұғанмен төкпелеп,
Қазір оған шабыт тілер өкпе жоқ.
Ақын болу қолдан мүмкін келсе де,
Адам болып қалу одан көп бөлек!!!

Тәңірінен тілеп осы бойға нұр,
Соңғы дәптер қалдыру ғой ойда жүр.
Сөнсең енді мәңгілікке сөнесің,
Жанартаудай қайта жану қайда бұл!

СОҢҒЫ ДӘПТЕР

Соңғы дәптер – соңғы сөз секілденіп,
Отырғаны анық бұл секім беріп.
Бірақ оны бастамай болмайды ғой,
Көкжиекке келеді екінді еніп...

Жүрегімнен құйылып төккен жырым,
Жастық шақты жырладым, көктем гүлін.
Аға болып, азамат жастан өттім,
Бір басыма жетерлік шеккен мұңым.

Өлең болып өріліп, сөз құралған,
Өмір-елес көшеді көз мұнардан.
Солғанымен сағыныш сарғалдағы,
Көңілімнен өшпейді мөлдір арман!

Ауыртатын аямай жарасы жан
Кезді ұмытып, үмітті таңға асығам.
Шындық іздеп шырылдап жүрмін әлі,
Атқан Күн мен батқан Күн арасынан!

Шытырлаған шынысы, мұзы бардай,
Қорқынышты алдағы ізім, Аллаһ-ай!
Қаншама осы белгісіз жер басарым,
Жүректегі жыр жібін үзіп алмай?!

Көкжиекке жеткізбей қонар сағым,
Қол созғанмен таба алмай жан аңсарын,
Соңғы дәптер толмай-ақ қала ма осы,
Түсіп кетіп қолымнан қаламсабым...

СОҢҒЫ НҮКТЕ

Болмағанмен қорқыныш, түктеме ойда,
Тәубе етемін батқан Күн, біткен айға...
Білмеймін ғой бірақ та, білмеймін-ау,
Ең ақырғы, ең соңғы нүкте қайда?

Ұшқыр уақыт, талап жеп ғасырымды,
Зымырандай зулайды осы күнгі.
Ханталапай ойыннан күнде ұтылам,
Баладаймын – жоғалтқан асығымды.

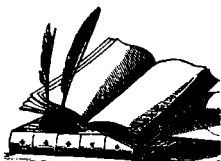
Аспаннан жұлдыз ағып, жауады кеп,
Бітпейтін бұл тірліктің, сауалы көп.
Бақыт іздей беремін әлі күнге,
Бірақ тағы, ал соның жауабы жоқ.

Жүректегі жансерік жырым менің,
Сен де аяусыз, жанымды тілімдедің.
Сүйіп жаздым,
Кейде осы күйіп жаздым,
жоқ сияқты, япырмай, бірінде мін.

Дос азайды, қатары селдіреді,
Жан жетер ме,
Оларға кең жүрегі?
Шығара ма төріне танымайтын
Балалары ауылдың енді мені?!

Осы ма екен Өмірде іңір деген,
Тұяқ бар ма түбінде сүрінбеген?
Шөлдеп келіп, суы жоқ қаңсып қалған,
Шыңыраудың, шіркін-ау, түбін көрем?!

Бірде бізді Тәңірім қайырады,
Қара жер де қайыспас ойылады.
Батқан күнді,
Тауысып біткен айды,
Соңғы нүкте өмірде қойылады!..

Екінші бөлім

**СЕН ДЕГЕНДЕ ҮЗІЛЕДІ
ЖҮРЕГІМ**

ҚАРЛЫҒАШЫМ, СҰҚСЫР ҚҰСЫМ ҚАЙДАСЫҢ?

Сусылдатып, жылдам қаққан қанатын,
Бір бұтаққа сымдай қатар қонатын,
Қорасында ауылдағы бар үйдің
Қарлығаштың ұялары болатын!

Қалай салған дерсің мұндай құттыны,
Үлпілдеген ішіндегі мүк түбі...
Құс ішінде көргенім жоқ өрілген
Қарлығаштың ұясынан мықтыны!

Бұрынғыдай нұр құяды көкте Күн,
Жазға жылда жеткізеді көктемім!
Бірақта мен түсінбеймін неге осы
Қарлығаштың бізден безіп кеткенін?

Көрінбейді айыр құйрық ұшқырым,
Былай жору керек мүмкін құс сырын:
Біздегі ауыл тегіс көшіп жатқасын,
Тастамайтын болды ма олар түстігін!

Айқыш-ұйқыш кесіп адам жолдарын,
Шырқау көкте шырылдап бір қалған үн...
Мен ғой сені сағынам да тұрамын,
Қанатымен су себетін қорғаным!

Тұрмыс қазір көтермейді жай да сын,
Құс та болсаң, бастан бағың таймасың!
Сені іздеймін, сусылдаған қанаты
Қарлығашым, сұқсыр құсым, қайдасың?

ГӘККУ ӘН

Шабындық басы,
мосыда демін
Алады қайнап ақ құман...
Басын сүйеп басыма менің,
Салады анам гәкку ән!

Шабындық басы,
шалғының шыңы –
Шыңдалар тыныс сәт қой бұл.
Ананың осы ән-жырын шыны,
Өшірмей есте сақтайды ұл!

Гәкку ән, шіркін,
төгілген кезде
Тербеліп, толқып жоңышқа далам...
Бір тамшы жасты көрінген көзде
білдірмей сүртіп,
намысқа жанам...

Белім де талды,
Қолымның қары
Үзіліп тіпті кетер ме деймін.
Бозторғай шырыл –
көңілдің зары,
Гәккуді медеу етер ме деймін?

Отырып аздап,
Аламыз тыныс
Анамның әні тірліктен белгі...
Демін-ай сонау даланың шырыш,
Сағынам әлі гүл біткен белді!

Ақ қайыңдар да қосылып оған,
Сыбдырлап сырлы қонғандай бір үн...
Осының бәрін, асылым, анам,
Айтармын қалай толғанбай бүгін?

Шабындық басы,
мосыда демін,
Алады қайнап ақ құман...
Басын сүйеп басыма менің,
Салады анам гәкку ән!

* * *

Жоңышқалы шабындыққа жетер ме ем,
Жетсем, аунап бала болып кетер ме ем?!
Шай ішер едім, мосыдағы шәйнектен,
Қайнай-қайнай қақпақшасын көтерген...

Естегінің бәрін қайта екшейін,
Жаңышқалы шақыр мені төскейім?
Көк майсалы шабындықта шалғылар –
сыр-сыр етіп шапқан кезін көксейім.

Бәрі де есте өткен күннің, елестің,
Жетім күннен жетеді алыс көмескі үн...
Анама еріп шөп шабамын шалғымен,
Онда мен ғой онға толған емеспін!

Күні бойы таппай осы жан таныш,
Бел талатын, демге енетін алқыныс.
Шаршағанда шай ішеміз отырып,
Оның өзі беруші еді жарты күш!

Шайға қанып, алған сол бір тынысты-ай,
Көз алдымнан тұрады әлі жылыспай...
Көп жұмыстан қалған із жоқ еске алар,
Бала кездегі шабындықтағы жұмыстай!

САҒЫНДЫР ДЫҢ, АУЫЛЫМ, САҒЫНДЫР ДЫҢ

Сағындырдың, ауылым, сағындырдың,
Түсімде де өзіңе барып жүрмін.
Бала кездің аңқыған саумал дәмі,
Самал желін аңсадым сағым қырдың.

Қайта оралтып әкелсе бәрін бір күн,
Сол ортадан, Тәңірім, табылдырғын.
Кіндік қаным тамған жер оттай ыстық,
Туған жерде махаббат барын білдім.

Ана сүттің өзіңде дәмін білдім,
Түйсігіне түйсініп өмірдің мың.
Әлі күнге жақсылық атаулыны
Салыстырып өзіңмен танып жүрмін.

Көңіл көлін телегей ағын қылдың,
Мені, әйтеуір, өзіңе бағындырдың.
Сағынғанда солдырмай үміт гүлін,
Құстай ұшар қанат бер, сабылдырғын.

Қайыңыңмын, үйеңкі, тобылғыңмын,
Көпсінеді бергенін Тәңірдің кім?
Намысына тимесе, қойдай жуас
Бірі менмін момақан, момын ұлдың.

Болған болса, титтей бір көңіл кірбің,
Тозаңына айналды өмір-гүлдің.
Қуаныш пен шаттығы бастан асқан
Есебінен күндердің жаңылдырдың.

Күйдірдің де отына жалын жырдың,
Топырағыңа киелі табындырдың.
Жүрегімде ат байлар ашамайым,
Өзіңсің ғой, ауылым, сағындырдың!

АУЫЛ ДЕГЕН САҒЫНЫШЫ КЕҢ АРНА

Құс сияқты өзің туған жағыңа ұш, демесең де,
Таусылмайтын сабылыс
Тудыратын мынау іңкәр жүрекке,
Ауыл деген арнасы кең сағыныш!

Ауыл деген қанбай қойған сусын бір –
Бал қымызы бой қыздырып,
Тусын жыр!
Бара қалсам бала кездегідей құрт ұрлап,
Әжелерім таяқ алып қусын бір...

Ұмытылмас қызық күндер өткерген,
Ауылымды қиып қалай кеткем мен?
Жиі оралып жүрем енді түсімде,
бүлдіргені тұнып тұрған бөктерден?!

Орманды өлке –
Құсқа мәңгі ән мекен,
Желкілдеген ақ қайыңымен сәнді екен.
Жапырақтары сыбдыр сырға көшкенде,
Қандай адам сырын ашпай қалды екен?

Ауыл деген сағынышы кең арна,
Сыймайтұғын жүрек пенен жанарға.
Аңсап сені,
Жыл құсындай оралсам,
Менің оған қанатым бұл талар ма!!

АУЫЛДЫ АҢСАУ

Көретін кейде, япырмай, түсте елесін,
Ауылым, әлі маған күш бересің.
Келмей кетсем өзіңе, бәз біреулер
Ұясынан безген бұл құс демесін.

Балуан көлім, тана көз мөлдірім-ай,
Ауылыма өзіңді берді Құдай.
Күнұзаққа шомылып, ойнаушы едік,
Көзден ұшқан сол шақтың кемдігін-ай!

Шетте көптен жүргесін жат сияқты,
Бала кезгі болдық қой досқа ұятты.
Ауыл жаққа келеді тартып кеткім
Жалаңаяқ сүрлеумен жас қияқты.

Өмір керуен іңірге ауғанда күн,
Сағынамын ауылдың саумал дәмін.
Қымыз ішкім келеді жел қақпада,
Жас құрақтың жайып сап бауланғанын.

Тымық кеште түтіні қоңырсыған,
Бұлқынады биікке көңіл шыған.
Жетер ме деп аңсаймын қыр астынан
Сылдырлаған бұлақтай өміршіл ән...

Сағынышпен сарғайған шетте мендей
Ел баласын сыртқа ешкім теппеген ғой.
Қала қанша жұмақтай көрінгенмен,
Болып тұр ғой ауылым жетпегендей!..

ЕЛГЕ САҒЫНЫШ

Дәмін қашан бұйыртады,
Ауыл қазір болды бөтен.
Балуан көлге биыл тағы
Аққу құстар қонды ма екен?

Болмады ғой бір хабары,
Мені ұмытып кетті ме екен?
Аспандағы тырналары
Тыраулатып өтті ме екен?

Соның бәрі ыстық маған,
Бәлкім, қатты сағынғаннан.
Жастау кезден түк те ұқпаған
Бұлдыр мұнар сағым қалған...

Іздеймін ғой, көз пердеден
Сүртемін де сол сағымды...
Бала кезден өзгермеген
Көрсем деймін аңсарымды!..

Жоқ-ау бірақ құлын желі,
Қайда кеткен қозы көген?
Таңсық болды бүгіндері
Бие байлау өзі деген.

Толмайды енді көңіл шыған,
Қанша гүлдеп, көктемесін
Қыр астынан қоңырсыған
Тезек иісі жетпегесін.

Ой-қиялға бойлаймын-ау,
Алмаған соң көптен дерек.
Ауылымды ойлаймын-ау,
Мүлде өзгеріп кеткен бе деп.

Баса алмаған бауырға елді,
Қателігім болған шығар.
Дос қалмады ауылда енді
Арсалаңдап алдан шығар?!

АУЫЛЫМ

Кешпей-ақ бастан даланың,
Дүлей табиғат дауылын,
Тоз-тоз болып тарадың,
Ауылым, қайран, ауылым!

Жанымның қылын қозғайды,
Атадан қалған мұра едің.
Ботадай бүгін боздайды
Ауылсыз қалған жүрегім.

Байлайтын желі құлынды,
Көрмейсің қозы көгенді.
Балуан көлдің бұрынғы,
Думанды шуы жоқ енді.

Бәрі түр тозып, ескіріп,
Не айта аламын жұрт жайлы.
Қоңырсып жатар кешкілік
Қидың да иісі де шықпайды.

Көште қалған кембағал,
Жетім-жесірлер түндігі.
Жасадың-ау елге обал
Дейтін кім бар бұл күні.

СЕНІ ІЗДЕЙМІН АУЫЛЫМ

Жүргенімен жан аман,
Жүрегімде қайғысың.
Тоз-тоз болып тараған,
Балуаным – байғұсым!

Жалап жүрген жарасын,
Ауылдасқа ой салам.
Құрып, бітіп барасың
Балуаным – бейшарам!

Кімді кім бұл ойласын,
Тілейді әркім өз қамын.
Оңалмайтын жайдасың,
Балуаным – боздағым!

Қалды өзіңде қураған
Жетімдер мен жесірің.
Қурай басқан қу далам,
Балуаным – бесігім!

Думаны жоқ бұрынғы,
Ұмыттырмас жаз әнін.
Төккен жүрек жырымды,
Балуаным – базарым!

Тарихыңа қанық ұл
Ұмытпайды қауымын.
Сені іздеймін бәрібір,
Балуаным – бауырым!

БҮГІНГІ АУЫЛ БҰРЫНҒЫДАН ӨЗГЕШЕ

Бірін-бірі балап туыс, бауырға,
Жоң арқасын тосып бірге ауырға,
Бір атаның баласындай барлығы
Тұратын жұрт бұрын осы ауылда.

Менікі мен сенікіге бөлмейтін,
Ешкім онда тарыншылық көрмейтін.
Қолда барды бөліп бірге жегесін
«Өзек талмас кең ырысты ел» дейтін.

Әдетінен аулақ елдің өспейтін,
Ақсақалдың алдын ешкім кеспейтін.
Қала кезіп, тентіреген бірі жоқ,
Ата жұрттан қотарыла көшпейтін.

Алтын бесік болды-ау осы ел деген,
Дәулетіне қарап жұртты бөлмеген.
Қазіргідей сауда қуған бірі жоқ,
Адам ары өлшенбейтін теңгемен.

Күрпілдетіп бәрі күбі пісетін,
Сапырылған сары қымыз ішетін.
Соның бәрі қайда кетті, япыр-ау,
Қимас күнге айналды еске түсетін!

Бүгінде ғой түтіні оның сиреген,
Жадау ауыл, жүдеу тартқан күй көрем.
Бұрынғы кең дарқандығын ұмытып,
Құр сүлдері қалған жандай күйреген...

Таба алмаған өзгеше өмір қолайын,
Ауылыма қалай кінә тағайын?
Бауырластық сезімінен айырылып,
Жат болуға айналыпты-ау ағайын.

Қолы ұзындар қоныс тауып жайлырақ,
Қалталылар болып алған «бай-құлақ».
Ауылдағы қалған жұрттың бүгінгі,
Маңдайынан ырыс кетіп, тайды бақ.

Тәңір емес, өмір өзі кемсіткен,
Ақтай болып табылса да ел сүттен.
Ағайындар отыр қазір қалтырап,
Көк тиынсыз қалған ортақ меншіктен.

Ол туралы асқақ еді-ау сөз кеше,
Бүгінгі ауыл бұрынғыдан өзгеше.
Құса жырым туар ма еді жүректе,
Жан ауыртар осы жайды сезбесе?!

Кім түзейді енді оның шетен кейпін,
Қалар бізге қарыз боп өтелмейтін.
Сиқы қалмай барады-ау ауылымның
Думан тойлы, шат көңіл мекен дейтін.

Шау тартады шаңырақ, оттың басы,
Елу асып кеткесін көптің жасы.
Жөргек иісі шықпайды нәрестенің,
Шілдеhana тойлары жоқтың қасы.

Кәрі тістей кемтілген көшелерден,
Сенбейтіндей секем жел есе келген.
Енді ауылдың гүлденіп кетпесі анық,
Үйіп-төгіп уәде бер неше жерден.

Ауылдастар амалсыз көшіп жатыр,
Бірте-бірте шамдары өшіп жатыр.
Топырақты киелі қан жылатып,
Көшкен жұртта қаңсыған бесік жатыр...

ОРНЫН СИПАП ЖАТЫРМЫЗ

Дүрліктірген жабыла,
Әңгіме желдей еседі:
«Ауылдың биыл тағы да
Бес-алты үйі көшеді...»

Іргесін сөгіп көшеді
Осыншама шаңырақ,
Гүлденген мекен кешегі
Көз алдында қаңырап!

Ауылда кескін қалмады,
Үйлердің көбі үйінді.
Бұлыңғыр күні алдағы,
Білмеймін кімге тиімді?

Ұжымшар болып біріккен
Аталар құрған тірлікті
Жегідей жеп шіріткен,
Күн туарын кім күтті!

Ауылдың жаны жаралы,
Жайқалмайды төсте егін.
Ұмытылып барады
Азан-қазан кештегі үн...

Даланың жолы жоғалып,
Тарам-тарам тартылған.
Бұрынғы ауыларалық,
Жүріс-тұрыстар сарқылған.

Құстардың салар таңғы әнін
Мүлде ұмытып қалғандай.
Оталып біткен орманым
Күйге түсті сормаңдай!

Жасырып қанша тықпа мұны,
Жанға батады удай мұң.
Мазалайды шыққан үні
Ызың қаққан қурайдың...

Бол баласы, бол ақыны,
Өкін мейлі, өкінбе!
Шетінде ауыл қалатыны –
Жетім зират жел өтінде!!!

АУЫЛДЫ КӨРІП ЖҮРЕГІМ ҚАТТЫ АУЫРДЫ

Жуырда барып ауылды көрдім, ауылды,
Ондағы жүдеу, еңсесі түскен қауымды.
Жоғалтқан көбі ағайын мен бауырды,
Ауылды көріп, жүрегім қатты ауырды!

Егілді жаным, көзімнен кетті жас тамып,
Бірлігі жоқ бүгінгі ауыл – басқа жұрт.
Қотарыла көшкен елінен безу басталып,
Онжылдық мектеп отыр ғой ақыр бос қалып...

Қашатын тастап ауылды, туған бесікті,
Сұмдық барын бұрын кім біліп, есітті?
Ие таппай үйіне, қалдырып ашық есікті,
Көбісі жұрттың қалаға қарай көшіпті.

Қайда барсын тұрмысы жұтаң кембағал,
Кәрі-құртаңы таба алмаған енді амал!
Болса да біздің қонып-көшу қанда бар,
Жұртта қалған көш соңындағы елге обал.

Азайып туыс біріне-бірі сүйеңкі,
Еңсесі түскен елдің тірлік күйі еңкі.
Әбден тозып кетіпті-ау ауыл, үй реңкі,
Барады басып қамыс пен қурай, үйеңкі...

Ауылға барып көріп қайтқан жай мынау –
Жан ауыртып, оны алдына жайдым-ау?!
Елден безген көшкіндерді айтпаймын,
Қалған жұрттың жағдайы осы қайғылау!

ЖЕТІМ КӨЛ

Айналмаса ақ сағым елеске елі,
Әуілдегі бір әуіп демес пе еді?
Тұрғындары бытырап тоз-тоз болған
Жетім көлдің бетінде жел еспеді.

Мұңға батып жоғалар мүмкін көлім,
Таусылады менің де бір күн демім.
Кеудеме ұрып, жүгіріп шашайыншы
Желге ұшпаған қоғаның үлпілдегін!

Күн ұяға еңкейді, аспандатпай,
Шетте жүріп, сезгем жоқ асқан бақты-ай.
Көлім жетім болған соң, мен де жетім,
Жалғыз қалған шерменде қасқалдақтай.

МЕКТЕПТІҢ КӨК СИЯСЫ

Балалықтың бар есте ескі ұясы –
Қамыс мектеп және оның көк сиясы!
Болатын ол бірнеше оқушыда,
Көбімізде езілген пеш күйесі...

Өртеніп кеткен мешіт орнындағы
Қамыс мектеп елестеп, қол бұлғады.
Білім алған шөліркеп сол ұядан
Өшпес сурет көңілден солғындады!

Соғыстан соң ес жинап енді ғана,
Бейбіт жолға түсірген елді жаңа –
Сол кездегі ауылдың мектебінде
Сабақ берді ұстаздар ең ғұлама!

Жазылатын зат есім, сан есімі,
Тақта орнында мешіттің қара есігі...
Қыс кезінде – күн қысқа, бықситұғын
Шамға құйған «сельпоның» кәресіні!

Келмейтіні жоқ еді-ау қолдан бәрі,
Пеш күйесі – көңілдің алданғаны.
Дәптеріміз – жазатын жол арасына,
Газеттер мен есепшот журналдары...

Қайдан тисін көк сия зауыттағы,
Пеш күйемен жаздық қой сауыттағы.
Одан бірақ сауатсыз қалғамыз жоқ,
Кетті достар өз жолын тауып бәрі!

ҚОС ШЕБЕР

Көтерген абыройлы төрге өнері,
Табылмайтын өңірде тең келері.
Ағайынды қос шебер болды ауылда,
Біреуі – ұста, ал бірі – зергер еді...

Сәмерке Смағұлдан таралатын,
Естімедік олардың жаман атын.
Темірден түйін түйген ұстасы – Уәп,
Ал Қауен зергерлік зат соға алатын.

Балқыған болат мұндай күйге енер ме,
Ұсталық жұқпаса егер сүймегенге?!
Одан асқан жан жоқтай көрінетін,
Темірді Уәп қамырша илегенде.

Қалауының бұратын бәсі оған көп,
Келген жұрттан есігі босаған жоқ.
Көздің жауын алатын зер бұйымын
Дәл Қауендей бір шебер жасаған жоқ.

Шеберлігі сендірген шүбә қылмай,
Көңілім оларға осы тынатын жай:
Екеуі де жан еді-ау, шынында да,
Мақтасаң мақтанышқа тұратындай!

Өшті бәрі жылдармен зыр ағылған,
Дым қалдырмай ауылда мұра қылған.
Кетпей жүр ғой бірақта әлі күнге,
Шыңылдаған балға үні құлағымнан...

Күйіп кеткен онсыз да қоңыр өңі,
Уәптікі шын ұсталық өмір еді!

Төске салып қып-қызыл от темірді,
Соғып әлі жатқандай көрінеді...

Сіңбесе де өнері бойға дарып,
Отырғаны сондықтан ойға оралып.
Оның соққан тұрмыстық құралдарын
Табылады жүргендер пайдаланып!

Қауен соққан білезік, ілгіштерін,
Көргенімді айтсаңшы тұңғыш менің
Көздерінен жайнаған жақұт тасы,
Өріліп тұрушы еді бір күшті өрім...

Сөз етерлік киелі пайымда бұл,
Айтылмайды зергерлік жайында құр!
Соғылмайтын бүгінде сол бұйымдар,
Әжелердің көбінің бойында жүр!

Ауылдағы қос шебер оқиғасын,
Бұрып жазсам, ол осы ақынға сын!
Сандығымда сақтаймын тұмарымдай,
Қауен соққан анамның сақинасын...

ЕТІКШІ АТА

Тарқамаған шағында ел базары,
Жақсы жандар көп болды ең ғажабы!
Қожанасыр сияқты ақ жүректі
Еске аламын етікші Балғожаны!

Кезімізден көзге ыстық ес білетін,
Етікші ата жан емес еш күлетін.
Өкше тұсы қайыңның қабығымен
Қайыпталған мықтылау мәс тігетін.

Ұшқалақтау болғанмен, шын ақылды,
Байғұс еді баспаған бұра қылды.
Сықырлаған былғары сәнді етіктер
Балғожаның қолынан шығатын-ды...

Ине-бізбен асырап от-ұясын,
Өзі тапты өлгенше бақи асын.
Қайда жүрсін, жанынан қалдырмайтын
Кіп-кішкене кемпірі Кәтиясын!

Жатса да атасы оның Әнетбайға,
Кім білсін ұнатпай ма, жолатпай ма?
Жәмеңке бізге бауыр басқан еді,
Бұл сырын болмайды ғой және айтпа да!

Бұрын оны білмесең, жынды дерсің,
Құдайым оған ащы үнді берсін!
Ашуланса, көшеге шығып кетіп,
Сырттан сыбап салатын кімді болсын.

Мақтаншақтау мінезі көп білініп,
Осы шалға барлығы кетті күліп.
Жұртты өзіне қаратпай қоймаушы еді,
Тамақ кенеп, жөтеліп, жөткірініп...

Ел көшеді, орнына шөп те өседі,
Тарихынан кім безер деп кешегі.
Әлі күнге есімнен кетпей жүрген
Етікші атам аулымның еркесі еді!

КӨК БИЕ

Айтпаған-ау ақсақалдар текке, ие –
Түлікте де болады ғой, – деп, – кие!
Бүгіндері жиі есіме түседі,
Біздің үйдің құты болған көк бие!

Болатын ол нағыз аян жүрдегі,
Мен білмеймін: мінді ме атам, мінбеді?
Ал, әкемнің еміс-еміс есімде
Көлге апарып суарып кеп жүргені...

Жетідемін, жаңа-жаңа ес білем,
Жетім етіп, жан әкемде өшті дем.
Шаңырағымыз шайқалғанда шіркін-ай,
Биеміздің асқан кезі бестіден!

Ата-әжені сарыуайым шөктіріп,
Кезек-кезек тажал ажал кетті іліп...
Таңдайыма ылғи тәтті тиген жоқ,
Жетімдіктен қалған жанмын көпті ұғып!

Бір сиыр мен екі-үш қана қой-ешкі,
Ұстауға рұқсат кез еді ғой көмескі.
Болғандықтан және біздің биеміз,
Көркеміз жоқ жоқшылықтай елесті.

Арбасы ауыр тартатындай тек түйе,
Оған отын, мейлі үйіп шөп тие.
Сүйреп бәрін жеткізетін қиналмай,
Бізге және көлік болған көк бие!

Түптеп айтып, түгесерсің қай жайды,
Сол бір жылдар жан сыздатпай қоймайды.

Сиыр орнына жылқы ұстағандар көп болып,
Екі үйдің ғой бірі бие байлайды.

Қабырғасы бүтін жандар түгілі,
Күрпілдетіп біз де пістік күбіні.
Ыстың дәмін шығаратын қымыздан
Шоғырмақты қайың ағаш түбірі...

Тал шарбақтың желі қағып сыртына,
Көк биені жіберуші ек ырқына.
Шұрқыраған құлынынан ұзамай,
Сауын сайын келетін ол жұртына!

Мұның бәрі өшпейтұғын өмірде,
Мәңгі қалған көркем сурет көңілде.
Құлын кезім көз алдыма келеді
Саумал дәмін сағынғанда менің де!

ЖҮРЕКТЕГІ АСТАНА

Анам алғаш құндаққа орап тастаған,
Ағаш үйден өзге бүгін баспанам.
Менің үшін жоғалмайды бірақта
Туған ауылым – жүректегі астанам!

Ақ сүт беріп, әлдилеген жыр-әнмен,
Анам үшін орыным жоқ шығар кем.
Ауылымды кең кеудеме сыйғызып,
Жүректегі астанада тұрам мен!

Ертеңіме серік болып тек сенім,
Ұрпағымнан мен осыны көкседім.
Жалғыз осы мендегі емес, ауылым,
Қоныс тепкен жүректерің көп сенің!

ЖАЗҒЫ ҮМЫРТ

Жаздың ұзақ Күні еңкейді, тағы үмырт,
Алаулаған қызыл шапақ жамылып.
Көл айдында оқшау жүзген қос аққу
Табысқандай бірін-бірі сағынып...

Жұтып оны қоятындай қылғып бір,
Көлге төнген қалың орман мүлгіп тұр.
Көз жетпейтін көк сағымнан арылып,
Көкжиекке қол созады жылжып қыр!

Тойған әбден, жерден тістеп көк ілмей,
Қайтты өрістен табынды мал сөгілмей.
Шұбатылған шаң қалдырды тай жарыс,
Дала жолда домбыраның ішегіндей...

Самал желі ақселеуін тербеген,
Ауылымдай жерұйығын көрмегем!
Таңы – шапақ, күні – шуақ, сонда да
Жазғы үмыртта ғажап екен ел деген!!!

ҚҰСТАРДЫҢ ҚИМАСТЫҒЫ

Қыркүйектің күні тұр шуақтанып,
Кәдімгі тамыз айы сияқтанып.
Жылда құстар қайтатын кезім осы,
Қиқулап қимас сезім күй ақтарып...

Күз бен қыстың ұштасар шетін көрмей,
Қош айтысып кетпеуге бекінгендей.
Жыл құстары жүр әлі көлде жүзіп,
Жылы жаққа, түстікке бетін бермей!

Құстар қимас тұнық сыр бойлайтыным,
Тосар алда маған да жол қай қырын?
Ұзақ жазды алданыш етті-ау құстар,
Біле тұра қыс түспей қоймайтынын!

... Санадағы сол сурет енді шалғай,
Ауыл алыс кеудеме кең құшардай.
Туған жер мен анамның от құшағын
Қимағаннан жүруші ем мен де ұша алмай...

Үшінші бөлім

**БІЗДЕН ДЕ ӨТКЕН
БҰЛА КҮН**

БАСЫЛҒАСЫН КӨҢІЛДІҢ ҚҰШТАР ӘНІ...

Басылғасын көңілдің құштар әні,
Айтарлықтай ғұмыр да қысқарады...
Ұмытады бұл жүрек құмарлығын,
Серік етіп жанына тұмар мұңын.
Сағынбайды бұрынғы шынар күнін,
Іздемейді жоғалтқан сыңар гүлін!
Білегінде бұлқынған күш талады,
Жер бастырмай жарылып күс табаны.
Бұл өмірде білгесін сыңарлығын,
Түбінде бір таусылып жылдарлығын –
Қолдан түсіп кетеді ұстағаны,
Адам жаны кебінмен тысталады,
Боқ тірлігі өмірдің тыс қалады,
Санада алыс алау от ұшталады...
Басылғасын өмірдің құштар әні,
Жоғалады, ғұмыр ғой қысқарады.

Адамға осы тағылмайды текке мін,
Қияс кеткен кездерім де көп менің.
Жұрт жүретін шиыр жолдан бұрылып,
Жапан түзге, құз-қияға беттедім...

Кейде тұман, кейде сағым ішінде,
Қол созамын кейде тіпті түсімде.
Жанымды жеп, жалын атып жүргенім,
Жыр музасы бәрі сенің үшін де!

Бұл күндері бәрінен де безініп,
Кейде отырам іштей тынып, езіліп...
Жыр жазуды қойып кеткім келеді,
Бекерлігі тұратындай сезіліп!

Арман жолдан қалай сонда тайғаным,
Жазбаған жыр – жазылмаған ой қалың!
Өмір мені дөңгелете бермес қой,
Сүт машинадай айырмаған қаймағын...

ҚАЛАЙ ТӘУБЕ ҚЫЛМАСҚА

Тоба демей, тәубе демей,
Таңды қалай атырасың.
Құр бекерге кеуделемей,
Дәтке қуат шақырасың.

Тоба, тәубе – Тәңірінен
Жаңылмаса жан адам.
Бір Алланың әмірімен
Сәуле табар санадан.

Бастамаған, бітірмеген
Барлық іске тоба қып,
Тәубең осы шүкірменен
Астасады – ол анық.

Шүкір сөзі тобасы бар
Тоқ көңілден шығады.
Жақсылыққа жан асығар,
Жанады өмір шырағы.

Дүниеде көп мейір,
Жетеді ғой бір басқа.
Тірлігіңе тоқмейіл
Қалай тәубе қылмасқа!

Алда қандай белгісіз жол табарым,
Әзірге көппен бірмін, ортадамын.
Сездіреді өмірдің өзі кейде
Сары майдан айырар торта барын.

Қайнап жатқан өмірден көп ұққаным,
Біреулер қалайды осы тек ұтқанын.
Көрсетеді бұл тірлік қашандағы
Сорпа бетке шығатын көбік барын!

Ондайлардың ұнатып, жақтырғанын
Қаламаймын, жалғасып жоқ тұрғаным.
Көргім тіпті келмейді, шынымды айтсам,
Сортаң жерге жаңбырдан қақ тұрғанын...

КҮНДЕР ӨТІП БАРАДЫ

Күндер өтіп барады, күндер өтіп,
Жолыңды бірде бұрыс, бірде оң етіп...
Көкжиектен көгілдір сағым көшіп,
Жылдар жылжып, оралмас ағым кешіп.
Тіршіліктің тынысын нұр дем етіп,
Ақындардан аңсаулы жыр дәметіп...
Арулардан алқызыл гүл дәметіп...
Күндер өтіп барады, күндер өтіп,
Тоқтамайтын тынымсыз сағаттардай,
Аңсап ұшар алысты қанат бардай.
Тағы алдынан үміттің таңы атқандай,
Тәңірдің өзі ақын қып жаратқандай!
Күндер өтіп барады, күндер өтіп,
Атар таңға асығып, бірге жетіп,
Ойға алғанды бәрінен ілгері етіп,
Көтеретін көңілді дүрмелетіп,
Осы күні үш бірдей тілге жетік!
... Түсіп бірақ қалмасын деймін
оның, Аяғына асығып ілген етік...
Күндер өтіп барады, күндер өтіп...

ЖАЗҒЫ БАҚТА

Бір сәулені сөнбеген санадағы,
Оятты да жіберді қала бағы...
Бұрынғыдай қызығы, шаттығы бар,
Бізден қалған кешегі шақты ұғып ал,
Балмұздағын іздейтін тәтті құмар,
Ұмытпапты-ау, – десін жұрт, – бақты бұлар!
Бәрін, бәрін баяғы кездегідей,
Сағынарын бұл жүрек сезгені ме, ей?
Өзім толқып кетіппін, өзгені қой...
Қалт-құлт жанып бір сәуле санадағы,
Тартты өзіне жазғы кеш қала бағы...
Би алаңда вальс саз төгіледі,
Алыстаған жастықтың көңіл емі –
Сағыныштың сағымы сөгіледі,
самаладай жырқырап төңірегі,
қайнап жатқан бұл неткен өмір еді?
Құлпырып-ақ кетіпті өңір өңі,
Шайтан доңғалақ жаңарған не біледі,
Зәулім өскен қалаға көз салуға
Бойы жетпей тұрғандай көрінеді!
Жалт-жұлт еткен саябақ жарқырап тұр,
Қала жұртын өзіңе тартып ап бұл...
Қалай мұнда думан кеш шалқымақ құр,
Субұрқақтар сыр шертіп, сарқырап тұр.
Сан сәулемен құбылған шамдары көп,
Ойын алаңдары көбейген, сандары үдеп...
Сая болар желекті талдары көп,
Бақта бақыт тапқанның арманы жоқ!
Кешігіп келгенімді қайтейін мен –
Махаббаттың базарын сарқып ап бұл,
Жаным жалғыз май шамдай қалтырап тұр...

Сонда да ыстық көрінер көзге елесін,
Жазғы бағым, көңілге жел бересің.
Санамда әлі сәулесі сөнбегесін,
Өзімді анық кәріге теңдемесім!
Бар қызығын жанымның тең бөлесің,
Жазғы бағым құлпырып төрде кешің.
Дауыл айдап әкетер жел кемесін,
Білсін жүрек бейшара пенде емесін.
Алсын мейлі бұрынғы меңдегі өшін,
Болмайды ғой сағынып, селдемесім,
Төксін жырын толғанып, тербегесін,
Жүрегіме ерік бер, жансын бүгін
Жастық шақтың оралтып жан сыңғырын!
Би алаңы әдемі-ақ жөндегесін,
Бұрынғыдай вальс би дөңгелесін...

СЕЛДІРЕДІК ОРМАНДАЙ

Бір кездері жас едік, өндірі едік,
Жетпіске де жетерміз енді желіп,
Жайдың оғы жайпаған ормандайын,
Біз бүгін тіпті мүлде селдіредік.

Селдіредік, жоқ арыс соқталдарым,
Интернаттың қара нан татқан дәмін.
Қол жеткізбей барады мүлде алыстап
Оларменен атырған ақ таңдарым.

Өшіп жатқан санадан сағымдай күн,
Сыныптастың кейбірін танымаймын.
Орны бөлек еді ғой маған мына,
Қалиолла, Асқар мен Кәрібайдың.

Жанып тұрған жарқырап жанарыңда от,
Ал қыздардың көбінен хабарым жоқ.
Бір анығы – бәрі де бұл өмірге
Араласып кетіпті-ау ала дүрмек.

Ерткен әже болып немересін
Өмірдің бал қызығы деген осы.
Бірге оқыған қыздарды көрген кезде
Нұр шуаққа, шіркін-ай, бөленесің.

Бәрі олардың әдемі, мөлдір еді,
Ойлағанда жүрегім елжіреді.
Оңашада құлпырып шыға келген
Сұлулығы есімде көп жүреді.

Желкілдеткен сезімнің гүл арманын
Көзден ұшып барады мұнар бағым.
Қалай ғана ұмытам күлімдеген
Қарақаттай көздерін Күләнданың!

МЕНІҢ БІЛІМ ОШАҒЫМ
(Шал ақын ауданындағы
Ленин мектебіне)

Қадірлейтін өткенін
Қазағымның ұлымын.
Мен де Ленин мектебін
Бітіргеннің бірімін.

Көкіректе тоқыдық,
Ұмытайық неге біз,
Интернатта оқыдық,
Қара нанын жегеміз.

Түсіме де енеді
Мектеп үйі қарағай.
Іші қандай кең еді,
Сыныптары даладай.

Аудандағы іргелі
Көзге түсер орда еді.
Жалғыз қазақ тілдегі
Орта білім сонда еді.

Ұстаздары-ай шетінен,
Дерсін бәрі ғұлама.
Олар қойған «екіден»,
«үш» шығады сынама.

Дәрістері дәріпті
Естен мәңгі кетер ме?
Әліп еткен әріпті
Еңбектері бекер ме?

Батса да жанға жарасы,
Көрмеген еш отырып.
Құсайынның баласы
Жанғалидан оқыдық.

Тәлім алдық алдынан,
Биязы адам, ұятты.
Қалайша ұмыт қалдырам
Директор аға Шияпты.

Жүрмін қазір таба алмай,
Ғазез, Шалбай қандай-ды.
Енді маған олардай
Ешкім ұстаз болмайды.

Есте қалу үшін де,
Кездескендей тура олар –
Апайлардың ішінде
Нұрсұлу бар, Зура бар.

Ол кезде олар жас адам,
Білімдіге жол ашық.
Ал Қағида, Есағаң
Жүруші еді-ау жарасып.

Ұстаздарым ойымда,
Біз дегенде жаны құт.
Жаздым мектеп жайында,
Естелік жыр сағынып!

ӘЛІ КӨҢІЛ ҚИЯДА

Жастық өтті дегенмен,
Адам жаны тозар ма?
Өзім сүйген өлеңнен
Әлі іздеймін жаңа арна.

Күмбірлеген күй көңіл
Қояр емес төгілмей.
Жыр музасын сүйген ұл
Жазбайды өлең егілмей...

Сезім қылды дәл басып,
Іңкәр жүрек шөлдейді.
Үміт-күдік арбасып,
Жанға тыным бермейді.

Тебіренем, толғанам,
Әлі көңіл қияда.
Айтылмаса арман ән,
Көкірекке сыя ма?

Сыр аулаймын самалдан,
Сағынышты селдетем.
Таңғы нұрдан жаралған
Сәби жырды тербетем.

Кеудеме алтын Күн қонып,
Қайта маздап жанамын.
Өмір-парақ күнделік,
Жаңарғандай жазарым.

Жастық өтті дегенмен,
Адам жаны тозбайды.
Іңкәр жүрек өлеңмен,
Тек өлеңмен маздайды.

* * *

Бойлататын тұңғиық тереңіне,
Шығаратын биікке және өріне,
Қанат байлай алмасақ қиял-құсқа,
Өлең жазу ал осы керегі не?

Мағжан баба келтіріп кемеліне,
Жалын берген тәңірлі өлеңіне,
Алаулатып жүректе от жаға алмасақ,
Ақын болу ал осы керегі не?

* * *

Жүдетті ойлар, қажытты,
Жаныма маза бермейді.
Ал оған өзім жазықты,
Дегім де тіпті келмейді.

Жазығым – жырға берілдім,
Серігім болды сері өлең,
Кіршіксіз таза көңілдің,
Шуағына бөлеген!

Адалдықты серік қып,
Ақ жолдан қия басқам жоқ –
Тәңірдің өзі беріп құт,
Жанарым нұрдан шашқанда от!

Иілген жоқпын, бағынып,
Еңкейген емес өр денем.
Кейбіреулердей жағынып,
Мансап та қуған пенде емен.

Қызыққан жоқпын, аманмын,
Қолдың кірі – байлыққа.
Бірімін таза адамның
Жердегі ендік, бойлықта..

Көптен озып кеткем жоқ,
Көш соңында да қалмадым.
Жыл сайын гүлдеп, көктем боп,
Тірлік отын жалғадым.

Толқындай ұрған жағаға
Берсе де ойлар мазалай
Сәулесін төгіп санаға,
Жыр тудырғаны ғажап-ай!

АЛҒАШҚЫ СЕЗІМ ОТЫ

Есмағұлдың үйіндегі жеңгейдің
Сіңлісі еді дегенге осы сенбеймін.
Көрші жатқан қойлы ауылдан, шынымен,
Қалай ғана жаралды екен сендей Күн?

Сезім отты сезіп алғаш бір балаң,
Жүрегімді баурап алған сыр ғалам.
Жетіншіні бізге келіп оқыған,
Әдемі қыз өзің едің Гүлбадан!

Көңілімнің көп қой іште шертері,
Өткен күннің бүгін бәрі ертегі.
Күлген кезде шұқырая қалатын
Секпіл беттің сен едің-ау көркемі!

Алаулаған арман оты жанбаса,
Кім кінәлі басқа бақыт қонбаса?
Мүмкін біздер ұғысып-ақ кетер ме ек,
Екі-үш жастай үлкендігің болмаса?!

Күн еңкейіп, келгенде жас кемелді,
Көкіректе сөнді бәрі, көнерді...
Жолыңды тосып, Балуан көлге бармаймын,
Иінағашпен су алмайсың сен енді...

МАХАББАТЫМ – БАҒЫМ БҰЛ

Күн еңкейіп, алыстады сағым қыр,
Бұрынғыдай төгілмейді жалын жыр.
Десем дағы маздағы бар әлі де,
Жүректегі махаббатым – бағым бұл.

Қоламталы шоғы қалған сөнбеген,
Махаббатты бақ құсыма тең көрем.
Менде қандай арман болсын, шіркін-ай,
Мөлдір сезім шырынына шөлдеген.

Махаббатпен туды бірге менде өлең,
Сол өлеңмен өлгенімше тербелем.
Жыр жазбайды жүрегінен ешқашан
Өмірде бір құлай сүйіп көрмеген!

Жүрегімнің ашып сырлы сандығын,
Мөлдіретіп төксем деймін жан нұрын.
Мына жарық дүниеде, япырмай,
Сүйіп өту керек шығар барлығын!

МАХАБАТТЫ МЕН БАСҚАША ТҮСІНЕМ

Жүрек өртеп, сүйген қыздар ішінен
Қолға қонған нағыз бақыт құсы кем!
Нұр сезімнің мөлдіреген тұнығы –
Махаббатты мен басқаша түсінем!

Шын махаббат қол жеткізбей қинайды,
Өмір бойы жан ауыртар у-қайғы.
Арнасынан тасып аққан өзендей
Бұлқынады, тар кеудеге сыймайды.

Бастауы мен аяқталар шегі жоқ,
Баса алмайды жанартаудай демін от!
Аймаласып, ләззат алу емес ол,
Оның мәні тереңірек, кеңірек...

Ол дегенің – өзгеру ғой, түрлену,
Көз алдында көктем бақтай гүлдену...
Қатал тағдыр қоспай қойса егерде,
Қозы менен Баяндайын бірге өлу!

Айнымайтын адалдыққа серт беру,
Ғашықтықтан есі кетіп дерттену.
Сыңарынан айрылғанда аққудай,
Шырқау көктен ағып түсіп мерт болу!

Махаббаттай сезім оттың құштары
Адамның бұл еркінен ғой тысқары.
Адастырып, кете барар көкке ұшып,
Қолға қонбас нағыз бақыт құстары!

Қуат алып сарқылмайтын күшінен,
Сезім отты сабасына түсірем!
Махаббатты – үзіп сыйлар гүл емес,
Қол жетпейтін қымбатым деп түсінем!

СЕНІ ҰМЫТҚАН ЕМЕСПІН

Сағынамын,
Сені ұмытқан емеспін,
Алыс жылдар арасынан елестің
Өзіңді аңсап, жыр жазамын маздатып,
Сүймеген де шығар мендей сені ешкім?

Раушан гүлім,
Жүректегі жыр гүлім,
Тағдыр бұлай боларын ғой білді кім?
Енді ешқашан кездеспейтін жандардай
Қоштасқамыз тура қырық жыл бұрын.

Діріл қағып сәл ерінің астыңғы,
Неге сонда жанарыңа жас тұнды?
Жүрекке ерік бермедім-ау бекерге,
Ұяңдығым жібермеді жас күнгі...

Бетіңдегі кіп-кішкентай тары мең
Сені сұлу көрсететін бәрінен..
Қарағанды вокзалыңда сол күнгі
Қылығыма өкінемін әлі мен!

Иығыма салып қойып басыңды,
Сипай бердім мақпал қара шашыңды.
Бірақ, бірақ бір батыл сөз айта алмай,
Бастым неге іштегі өртті, жасынды?

Сен – Балқаштан, болсам да мен – терістен,
Қосып тұрды-ау бізді тағдыр, періштем.
Жоқтығымды ашық айтып, жасырмай,
Қолым созсам, кетер ме едің еріп сен?

Жақсы-ау еді тәуекелге барғаным,
Бәрін ретке келтіретін алда күн.
Енді, міне, өкінішпен өртенем,
Неге сонда мен өзімді алдадым?

Өмірдегі шешіп бәрін түйіннің
Алғаныммен, ұғар жүрек күйін кім?
Раушан гүлім, ұмытылмас жыр-гүлім,
Амалым не, басқа жанға бұйырдың...

Сағынамын,
Сені ұмытқан емеспін,
Алыс жылдар арасынан елестің
Өзіңді аңсап, жыр жазамын маздатып,
Сүймеген де шығар мендей сені ешкім!

ӨЗІМ СҮЙГЕН МЕҢДІ ҚЫЗ

Тіпті біздер кетсекдағы жат болып,
Тым алыста жүргенменен бұл күнде,
Жүрегімде қалған мәңгі сақталып,
Сені аңсап, сағынбауым мүмкін бе?

Өткен жылдар ұмыттырып барлығын,
Мүмкін мені мүлде есіңнен өшірдің?
Ал мендегі от сезімнің жаңбырын
Төгіп салған толғанысты кешіргін...

Сағынышың, кешір, жүрек, көл мұңың,
Іштей жылап, іштей жанып, өртенем.
Құр қиялдай көрінеді-ау ендігім,
Тұңғиыққа батқандаймын ең терең...

Бірақтағы бұлдыраған сағымдай,
Көз алдымда тұрасың-ау елестеп.
Қалай сені жүре аламын сағынбай,
Қашан маған Балқаш жақтың желі еспек?

Жүрегіңде дерт бар еді, аяулым,
Арылдың ба, әлде жаның жүдейді?
Түспесін деп саған осы қаяу, мұң,
Сыртта жүріп күн кешемін үрейлі.

Адам жолы тоғыспайды-ау оңайға,
Мүмкін мүлде кездеспеспіз енді біз.
Сұрайтыным сенен осы, қалайда,
Аман болшы, өзім сүйген меңді қыз.

Сені ойладым, от сезімнен күйдім мен,
Ұмытпайды деп қой, менен шошыма.
Мәңгілікке бір адамды сүйдірген
Махаббаттың құдіреті осы да!

КІНӘЛАМА СЕН МЕНІ

Жаным, мені кінәлама,
Кешіргін,
Өтіп кетті-ау жастық деген есіл күн.
Жүрегімде мәңгілікке сақтаулы
Өзіңді емес,
Өзімді ғой өшірдім!

Енді мейлі мені қанша сағындыр,
Жүрегімнен төгілмейді лағыл жыр.
Адастырып,
Жапан түзде қалдырып,
бірте-бірте көшіп кетті сағым қыр...

Өтіп кетті есіл күнім,
дәуренім,
Таба алмаспын оның енді зәуде емін!
Алаулаған жалын емес, енді мен
Қалт-құлт жанған пілте шамдай сәулемін...

Тым еңкейіп бара жатыр іңір күн,
Іңір күнге мен де, жаным, іліндім...
Жұпарына қана алмадым, қайтейін,
Сендей іңкәр ғашық болған гүлімнің!

Өкінбеймін,
еш өкініш жоқ меңде,
Қамсыз, мұңсыз жүр ғой осы көп пенде!
Жүректегі сағыныштың көз жасын
Қайта сүртіп керегі не кепкенде?

Ақырғы рет шынымды
айтып, шешілдім,
Соным үшін,
жаным,
мені кешіргін.
Саған енді түспесін
деп көлеңкем,
Мен өзімді
мәңгілікке өшірдім!

* * *

Жылдар өткен шашыңа ақ салды ма екен,
Бетіңдегі тары мең қалды ма екен?
Бұрынғыдай мен саған жыр арнаймын,
Екеуімізді қоспаған тағдыр екен!

Бірімізге біріміз енді бөтен
Болуға осы қалайша көндік екен?
Саған деген сағыныш сарқылмайды,
Пәк сезімін жүректің мөлдіретем.

Қанша терең жанымды жараласын,
Өткен күнге ал қайтіп ораласың?
Қолға қонбай кеттің-ау, құс періштем,
Балқаштағы жатбауыр шағаласың.

Адастырған шығар-ау, иә, жас күн,
Кешір мені, қайтейін, қия бастым.
Тосып-тосып төзімің таусылғасын,
Амалсыздан сен бөтен ұя бастың!

Қалықтаған көгінде көк теңіздің,
Арман құсым, енді үміт жоқ дегіздің,
Сағым кешіп барамын, сағым кешіп,
Сорабынан шыға алмай өткен іздің...

* * *

Кешір мені, сенен хабар алмаймын,
Бұрынғыдай маздап, лаулап жанбаймын.
Алыстасың, ұмыт болған армансың,
Өшпей жүрген жанарымда қандай мұң?

Жоғалтқанына өзінді ғой сенбейді,
Іңкәр жүрек сезімге бір шөлдейді.
Жастық шақтың отты елесін өшіріп,
Көзім жасын кешіп өтші сен мейлі...

Бір жырлармын, сосын мәңгі тынармын,
Құстай ұшып көкжиекке құлармын...
Жалғыз рет қияс басып өмірде,
Мен өзімді аямаған шығармын!

ЖҮРЕ АЛМАЙМЫН САҒЫНБАЙ

Жүректегі жаншуақ, шапағат па,
Өте алмаймын оралмай махаббатқа.
Базарым тарқағанда, қайран ғұмыр,
Шөлдетіп, енді мені қаталатпа!

Көңілдің көкжиегін сағым басқан,
Өрт боп жанған өттік қой жалын жастан.
Десе де, жүре алмаймын, сенер болсаң,
Өзіңді әлі күнге сағынбастан.

Таза шықтай таңдағы мөлдір едің,
Арнап саған жыр төкті сел жүрегім.
Танымастай өзгеріп кеттің бе екен,
Қазір қандай екен-ау ендігі өңің?!

Адастырып әкеткен жансақ қадам,
Қазір жатпыз, арамыз алшақтаған.
Кей кездері жасырып, тығып қойған,
Хатыңды оқып өзіңді аңсап та алам...

СЕНІ СҮЙМЕУ ҚОЛЫМНАН КЕЛМЕГЕСІН

Көңілдің ойға оралтып көп елесін,
Көз алдымда көк әлем дөңгелесін...
Махаббатты мойындап тағы отырмын,
Сені сүймеу қолымнан келмегесін!

Баяғыдай қызғалдақ гүл теремін,
Жүрегімнен құйылып жыр тереңім.
Қол ұстасқан қиялға көзсіз еріп,
Көкжиекте көк сағым бүркенемін...

Жанымның қайта ашылған жапырағын
Үлбіретіп, өзіңді шақырамын.
Сені сүймеу қолымнан келмегесін,
Кеудеме сыймай осы жатыр әнім!

СҮЙЕТІНІМ ҮШІН КЕШ

Шырын сезім
удай қинап ішілмес,
Жүргеніне ешкім мені түсінбес!
Жапырағым сарғайғанда күз жетіп,
Сені, қалқам, сүйетінім үшін кеш!

Айта алмаймын – жүрегімде от барын,
Түсініксіз, тіл кесілген шақтамын?!
Қиялыма қанат берген қалқам-ау,
Өзің болдың өмірдегі тәтті әнім!

Іштей жанам,
Іштей күйіп, өртенем –
Сүйген жанның жүрегінде дерт өлең...
Арамызды алыстатқан жылдарды
қиып өтер қисыным жоқ келтеден!

Күрсінемін,
тек жүректі қинаймын,
Басқа түсіп көрген емес мұндай мұң!
Сүйіп тұрып,
жеткізе алмай сезімді,
Мына жалған дүниеге сыймаймын!

Махаббаттың уы қалып ішілмес,
Дәл осындай күйге түстім түсінбес.
Жапырағым сарғайғанда күз жетіп,
Сені, қалқам, сүйетінім үшін кеш!!

ТҮСІМІЗДЕ ЖАРАСЫП

Бәрі де елес, бәрі сағым, бәрі мұң,
Сағыныштан жаным жүдеп, налыдым!
Сөнбейтінім – сезім отым мәңгілік,
Жүректегі менің нұрлы жарығым.

Сөнбейтінім – жүректегі жарығым,
Саған деген махаббатым, жалыным.
Балқаштағы ақ шағала – ақ құсым,
Түсімде ғой көріп сені таныдым...

... Ақ толқынның қанат керіп көгіне,
Талмай ұшып жүр екенсің тегі де!
Ес жиғызар ерік бермей, аспанға
Ертіп ала кеттің, құсым, мені де...

Мәңгілікке қалғанбыз ғой адасып,
Жүрегіміз жол таппады жанасып!
Балқаштағы шағалалар сияқты
Жүрміз енді түсімізде жарасып...

* * *

Сезілгенде
махабат сезімі елес,
Шыдарсың ба,
Ол шыдар төзім емес.
Сұлу көрсек,
жанардан жылу көрсек,
Қалғымыз ғой келмейді көріне кеш!..

Жасырамыз жүректің сөзін неге,
Төксе төксін,
Тәңірім өзің деме!
Махаббат жыр
Тұрады толып кейде,
Сыр ашпаған әлі бір сезімде де...

Міне, осындай
Толғаныс тегін де емес,
Алыстады аңсаулы көңілде елес!
Махаббат та мәңгілік болмағаны,
Қиялыңда қалады,
Өмірде емес!

МЕН ӨЗІҢДІ САҒЫНДЫМ

Мен өзіңді сағындым тағы,
сезесің бе, сенесің бе?
Жабырқап, жүдеп жанымның бағы,
Жүрсің ғой әлі сен есімде...

Өткен жылдар, көп белестер
Ой салады саған қандай?
Мен білетін тәтті елестер
Бу боп ұшып жоғалғандай...

Өзгерді ғой барлығы да,
Ұстатпайды-ау ендігі ізің!
Менің бөтен тағдырыма
Көмегің жоқ, меңді қызым!

Енді мүлде кезікпеспіз,
Тағдырға осы бағынамыз.
Бәрін, бәрін сезіп кеш біз,
Неге бұлай сағынамыз?

СУ АЛҒАН СОЛ БІР ҚЫЗ ҚАЙДА?

Жапырлап қонып көлге құс,
Жатыр ғой айдын мөлдіреп.
Бала күндегідей шөлдегіш
Сылтауым жоқ енді көп!

Көлдегі құстар әніне
Босаған екен көңіл шын.
Маза бермес әлі де
Бір сырым бүгін төгілсін...

... Әлі ғой бәрі есімде,
Жүрдің сен көлден су алып,
Жып-жылы жаздың кешінде
Мен болсам бие суарып...

Онда да осы көк айдын,
Жапырлап қонған құстары!
Арманы болған талайдың
Сен едің жүрек құштары.

Су алып беріп тереңнен,
Иінағашыңа ілемін...
Айтамын қанша дегенмен,
Батылы жоқтың бірі едім!

Жеткізе алмай жан сырын,
Жүректе бәрін бұқтырдым.
Сезімімді бал шырын,
Көзіммен ғана ұқтырдым.

Сөз еттік нені білмеймін,
Жарқабақта отырып...

Сондағы балаң гүлдей күн,
Болғаны мүмкін өтірік.

Сонан соң...

осы келгенім,
Араға алыс жылдар сап...
Таппады жүрек шөлді емін,
Қара көз сол бір қызды аңсап!

Шау тартып, шіркін, қалдым ғой,
Оралмас жастық із қайда?!
Қазір мен шөккен шалмын ғой,
Су алған сол бір қыз қайда?

* * *

Көрініп бір қалу үшін күнде оған,
Жолын тосып тұрудан бір тынбағам.
Билесің бе, досым, бізге алғашқы
Ұнаған қыз – сегізіншідегі Гүлбадан.

Сөйтіп біздің жүрек алғаш жырлаған,
Өлең арнап жазушы едік күнде оған.
Бір партаға екеуімізді сыйғызбай,
Екі бөлген – тағы да әлгі Гүлбадан.

Теретінбіз екеуіміз де гүлді оған,
Ағытуға әзір тұрдық сырды оған.
Шаш қойғызып, ержеткізген бізді ерте,
Ұнаған қыз – секпіл бетті Гүлбадан.

Өткен күндер, өтіп кеткен жылдар ән,
Тоқтамайды-ау уақыт қалай зырлаған?

Бізден бұрын кеткен еді үй болып,
Ұнатқан қыз – үш жас үлкен Гүлбадан!

* * *

Қап-қара көзің қара түн еді,
Көп қарап көзім талатын еді...
Қиялым ұшқыр қанатым еді,
он жеті жастан өзіңе ғашық
Жыр жазған тұңғыш бала ақын едім...

Қап-қара көзің түп-тұнық еді,
Маған бір сырды ұқтырып еді:
Он жеті жастан өзіме ғашық
Сен дағы менің тұтыным едің!

Қап-қара көзің қарақат еді,
төгіліп тұрған шаралат еді...
Сезімнен күшті алапат енді,
Жазылмай жүр жүреkte қалған,
Қап-қара көздің жарақат емі!

Төртінші бөлім

**ТАБИҒАТ
ҚҰНДАҒЫНДА**

БӘРІ БЕКЕР БОЛЖАМНЫҢ

Алдағы өмір қараңғы,
Қауіп-қатер толған бір...
Қорқытады адамды,
Нелер онда болжам жүр.

Биыл жазды, айталық,
Келмейтіндей көргенмен.
Есесін ол қайтарып,
Енді есебін теңгерген.

Маусым айдың басында
Жауратқаны қызық бұл,
Есесін ап, расында,
Қазір күн ғой шыжып тұр...

Сол сияқты шілденің
Болжамы да мәз емес.
Жаңбыр жауса күнбе-күн,
Ол, әрине, жаз емес.

Қудалап күз жетеді
Сосын осы тамызды.
Сөйтіп жазың өтеді
Көшкен тұман тәрізді.

Әр жағында қысың бар,
Алмастырар күзді кеп.
Әуе қабатындағы қысымдар
Мазаламақ бізді көп.

Яғни, аяз қысады,
Дүлей боран соғады.
Біздің өңір, мысалы,
Тундрадай тоңады...

Сенер болсақ бәріне,
Қалмай мүлде шырайы.
Тәңірінің кәріне
Түсіп жүрміз ұдайы!

Жо-жоқ, бекер! Сезімім
Алдамайды, маздағым,
Көреді адам өзінің
Маңдайына жазғанын!

КӨКТЕМНІҢ ҮШ СӘТІ

I

Күн шапағы құйылды,
Десе де төгіп көктем нұр.
Неге, неге биылғы
Кешігіп жатыр көктем бұл?

Қар көбесі сөгілмей,
Сіресіп жатыр қырда әлі...
Тоң болып қатқан темірдей,
Жер жібімей тұрғаны!

Күн мен түні теңелген
Наурыз келді емес пе?
Түседі десе, сенер ме ең,
Қыс пен көктем егеске?!

Мұз мұхитта кіндігі,
Қыс қой жатыр беріспей.
Қасарысқан бұл жылы,
Үстем түсіп теріскей...

Қанша қыса бергенмен,
Наурыз да өтер, айығар.
Көгенін табар кең жерден
Алда сәуір айы бар!

II

Көктем осы көгілдір,
Күн шуағы төгілген.
Қуаныштан көңіл нұр,
Бүршік жарып көрінген.

Жетіп жұмсақ сыр самал,
Ақ жүзіңнен өбетін.
Қызғалдақты қырқалар
Жұпар лебін себетін.

Көктем осы көк жусан
Жаятұғын кілемін.
Бас айналып, көз жұмсаң,
Аттай тулар жүрегің...

Бұлақтары ән салып,
Сылдырлатып саз құшар.
Аспандағы ақша бұлт
Желіні сыздап жазға ұшар...

Көктем осы көңілдің
Мөлдіреткен әйнегін.
Мезгілі бұл өмірдің,
Әй, керім-ай, әй, керім!!

III

Бір күнге ұқсас бір күн жоқ,
Жаңамен жатқан қауышып!
Көктемнің соңы біртіндеп
Келеді жазға ауысып...

Сөнбейтін мәңгі ошағым,
Жаңдана түсті Күн нұры.
Шашып жатыр шашарын,
Ашылып аспан түндігі...

Тостырмай жылы маусымды,
Танытып көктем әлін бар,

Еріп бітті, таусылды,
Орманда қалған қалың қар!

Көгілдір сағым көлбеді,
Тасыған өзен, су мынау!
Базары құстың көлдегі
Биыл тіпті шулылау...

Самал жел есіп бөктерден,
Көгеріп салды гүл-белең...
Жалғасып жеткен көктеммен,
Кәдімгі жаз ғой бұл деген!

КӨКТЕМ КЕЛЕ ЖАТЫР ҒОЙ...

Көктем келе жатыр ғой, көктем келе...
Талай көктем өткен бұл өткенде де...
Жаңа көктем, сен маған не бересің,
Жастық дәурен оралмай кеткен деме!

Бақыт берші, мұң берме, берме шерді,
Берме және қайғы мен сен кеселді.
Әкел маған қуаныш пен шаттығыңды,
Шуақ-сусын жұтқызшы, бер кесеңді...

Өкпем болса, қар судай кетсін еріп,
Нұрыңды құй, кеудеме кетсін еніп.
Берші маған бейбіт күн, тыныштықты,
көз алдымнан үрікпей өтсін елік...

Төгілдірші таңдағы бұлбұл әнін,
Сыбдырлатып тербетші жыр құрағын.
Шабыт берші нәсерлеп құйылатын
Ағытатын жүректің сыр бұлағын.

Тағы көктем,
тағы жыр,
тағы гүлдер,
көзге тұтты көгілдір сағымын бел...
Бүршік жарып қайыңдар, жер көгеріп,
иіп салды,
сүт емшек тамырын Жер!

Күлкілерін көгалға шашып алып,
Бұлақ тулап,
өзендер тасып ағып,
Көктем жетті, оралды жыл құстары,
Жаңылмайтын «Құс жолы» осы бағыт!

Күн қарайды мейірлі көзіменен,
аспандағы ақша бұлт – өзі де өлең!
Шілдеhana сияқты-ау шырын тірлік –
құлын желі,
Қырдағы қозы көген!

КӨКТЕМ КЕЛМЕЙ ҚОЙМАЙДЫ

Кешіккенмен бәрібір,
Көктем келмей қоймайды.
Көктем – өмір сәні бұл,
Қызғалдақ қырлар жайнайды.

Ашық аспан мөлдіреп,
Күн шуағын төккесін,
Қырдан есіп жел-жібек,
Қалай көктем жетпесін?

Тіріліп тірлік жердегі,
Оралып азан-қазаны,
Ертең-ақ айдын көлдегі
Қызады құстар базары.

Тәңірмен түспей егеске,
Жетеді бізге тосқан күн.
Көктемнің өзі емес пе
Құлпырып өскен көк шалғын?!

Шыдайықшы азырақ,
Көктем келмей қоймайды.
Көгендегі қозы-лақ
Асыр сап ертең ойнайды.

АЙТШЫ, МАМЫР

Бұлбұл сайрап көңілдің сарайында,
Көктем келді,
Төкті Күн арайын да.
Шабыттанып, шалқып-ақ кетіппін ғой,
айтшы, мамыр, толқымай қалайын ба?

Құстар қайтып оралды базарлатып,
Тыныс қосып тірлікке, ажарлатып...
Бүршік жарған жапырақ – жасыл өмір,
Жалғасатын жыр етіп жазар бақыт!

Айтшы, мамыр,
Сырыңды аш осындайда,
Аспанымнан нұр-шуақ шашылмай ма?!
Тар кеудемді ұрғылап тұрған мына
Тұма бұлақ қайнары ашылмай ма?

Жүрек оты жанбас па, лауламас па,
Қызғалдақ гүл қырларда қауламас па?
Мамыр қымыз қыздырса қыз-жігітті,
Сәбилер де қанар-ау саумал асқа...

Айтшы, мамыр – шаттығым таусылмайтын,
Адамың жоқ құшақтап, қаусырмайтын.
Лебі еседі бозбала күндерінің
Көгалыңда шалдардың даусында айқын...

Қырқып шүлең қозылы саулықтарын,
Өріске айдап ертемен барлық малын,
Әжелерім басына тартып алған,
Сандықтағы біркиер жаулықтарын.

Бәрін екшей алам ба тізіп бұлай,
Мені өзіне тартпаса, қызық бұл ай?!
Айтшы, мамыр, жылына бір оралар
«Құс жолыңды» кеткен-ау сызып Құдай!

* * *

Тағы көктем,
тағы дала гүлдеп тұр,
Гүлдеп тұр да,
қырға мені жүр деп тұр...
Көкжиекке көк сағымды қуып сап,
Жанға жайлы самал желі үрлеп тұр!

Бүршік жарған ақ қайыңдар тірліп,
Күнге қарай қол созады бір үміт...
Жетемін деп жеңсік көңіл жебеген
Ақ бұлақтар шапты қырға жүгіріп...

Тәй-тәй басып,
Жүрген әзір оттамай,
Көгендегі қозы-лақтар шат қалай?
Көктем осы – көк төсінде тіршілік,
Жалғасатын мәңгілікке тоқтамай!

Желідегі жас құлындар шұрқырап,
Саумал иіс шығып тұр ғой бұрқырап.
Көктемменен көгереді жылда осы
Жүректегі желкілдеген жыр-құрақ!

МАМЫР ТУДЫ

Туды ғой тағы мамыр ай,
Көк шықты жерге жамырай.
Тіршілікті оятқан,
Құдіреті күшті тәңір-ай!

Құштар еткен әркімді-ақ,
Құсқа да қымбат жан тұрмақ.
Оралды туған жеріне
Қаз-тырналары саңқылдап.

Өзендер асып арнадан,
Сыңғырлап бұлақ салған ән.
Жанданып кеткен даланың
Тынысына таң қалам.

Күннің нұры төгілді,
Көтеріп көктем көңілді.
Көкжиекке астасып,
Көгілдір сағым керілді.

Даланың мына еркіні,
Қырқадан самал желпіді.
Көгенделді қозы-лақ,
Бұйра-бұйра елтірі.

Қайыңның шоғыр түбірін,
Түтіндету – бір ілім.
Мұрын жарып барады
Ысталған иісі күбінің...

Соңына салып сәуірдің,
Мамырда туды тәуір күн.
Жүре берді-ау, шіркін-ай,
Тынысы кеңіп ауылдың!

АҚ ЖАҢБЫР

Көк аспаны түйіліп,
Кенет сел боп қалған қыр!
Төбемнен тік құйылып,
Жауып жатыр ақ жаңбыр...

Бұлтқа бұлттар жалғасты,
Құяр кезін тауып бұл?!
Мамыр айдың алғашқы
Ақ жаңбыры жауып тұр...

Себелейді, бүркеді,
Жуылды әлем, жаңарды.
Жаз алдында бұл, тегі,
Жақсылыққа жоралғы!

Жауа түсті тағы да,
Жауа берші, ақ жаңбыр!
Менің муза жаныма
Ақ жаңбыр ғой жазған жыр...

ЖАҢБЫРСЫЗ ЖАЗДЫҢ ЖЫРЫ

Биылғы жаздың жаңбырсыз,
Тұрғаны-ай, тіпті, нәр тамбай?!
Менің де жаным ән-жырсыз
Жаңбырсыз жазғы сортаңдай...

Нөсерден алар нұр шабыт,
Төгілмей жасын ойнатып.
Шөліркетер мұншалық,
Отыр ғой осы ой батып.

Өңірдің гүлі сарғайды,
Шабындық шөпке сұйық қыр...
Жібітер, шіркін, таңдайды,
Кетпей ме жаңбыр құйып бір?!

Бұлттарда қанат жоқ па осы,
Топшысы талып ұшатын,
Алқынып, өшіп өкпесі,
Нөсерлеп қырды құшатын?!

Сұрайық қанша біз бүгін,
Жаңбыр жоқ тұрған тіленіп!
Бірақта алда күзгі күн
Құяр ғой, құяр түнеріп...

САЛҚЫН ЖАЗ

Көтеріп жылда көңілді
Кететін жазым, қайдасың?
Амал бар ма көгіңді
Бұлттандырып қойғасын?!

Көкжиекте бұлдырап,
Көзден ұшты таң сағым...
Еңсені езген тұнжырап,
Күндерден мынау шаршадым.

Сезімнің оты шарпымай,
Неге тұр жаным булығып?
Биылғы жаздың салқыны-ай,
Жаумаған жасын тудырып!

Құстардың әні жетпеді,
Қарлығаш-ұя көрмедім.
Күннің нұры көктегі,
Жарытып жылу бермедің.

Биылғы жаздың салқыны-ай,
Бозқырау түсіп, боз кештім...
Кеудемді жалын шарпымай,
Шілдені енді сезбеспін!

Көлдердің беті көңілсіз,
Жұптасып аққу жүзбеген!
Тыраулы тырна легінсіз
Келер ме ертең күз деген?!

ШІЛДЕНІҢ СОҢҒЫ ЫСТЫҒЫ

Соңғы аптабы шығар мүмкін шілденің,
Көлеңкесіз көтере алмас Күн лебін?..
Киіз үйде жатар ма еді, шіркін-ай,
Керегесін ашып тастап іргенің?!

Бақ-бақ басы үлпілдегін ұшырып,
Орман-тоғай жеміс-жидек ұсынып.
Бау-бақшасы майысады мәуелі,
Шілде ыстығы бәрін түгел пісіріп...

Құс қанаты күйіп түсер отты леп
Жер өртесін деген бізде жоқ тілек!
Шілде қанша ыстық осы болса да,
Енді айтуға болады жаз өтті деп.

Тамыздығы сияқтанып тамыздың,
Күйдірдің-ау Күн табағы тәріздім...
Жүрегімді жалын отқа балқытып,
Тереңімнен жыр қайнарын ағыздың!

ТАМЫЗДЫҢ БАСЫ

Тамыздың басы тамылжып,
Әлі де ыстық жаз бізде.
Таңғы салқын – қоңыр жіп,
Тартса да ептеп сәл күзге...

Түскен жоқ әзір шық таңғы,
Тұман да қалың басқан жоқ.
Кешкілік ептеп бұлттанды,
Күн шыға бірақ аспан көк!

Жарасым жазда тапқандай,
Сезесің Күннің нұр демін.
Жалғасып, сірә, жатқандай
Аптабы өткен шілденің!

Тұрса да тамыз ысып бұл,
Желегі жердің көкпеңбек.
Бадана шие пісіп тұр,
Жидек те еріп кеткен жоқ...

Үп еткен желден жоғалар,
Бақбақ басы үлпілдеп.
Ырысты жазға бағалар
Тамызға жетер бір күн жоқ!

КҮЗГІ КӨРІНІС

Қайыңдардың, тал-теректің желегін
Жұлып қашқан желге қиын не дерім!
Күзгі жаңбыр қанша нәсер болса да,
Толтырмайды бұл кез бұлақ кемерін.

Жаңбырлатты, жел де бүгін теріскей,
Қорғасындай бұлттар ауыр, беріштей.
Көл бетінде жетім жүзген жалғыз жұп
Бақшадағы ұмыт қалған жемістей...

Күзгі сурет көңілсіз де, мұңдылау,
Желісінде құлыны жоқ қыр мынау!
Жабыңқы ойлар еңсе басып, зіл болып,
Өліарада енді мына тұрмын-ау...

Бәрі де алыс, көктем де алыс, жаз да алыс,
Қош айтысқан тырналар мен қаз да алыс.
Әйтсе дағы табиғи бір заңдылық –
Төрт маусымға бар ғой ортақ қозғалыс!

АЛҒАШҚЫ ҚАР

Ақ қар жауды,
Биылғы алғашқы қар.
Жаңа із салып, жаңадан жол бастырар.
Ақ қар жауды ақ үлпек үмітпенен,
Күз бен қыстың арасын жалғастырар.

Ақ қар жауды, әлемді аққа орады,
Қандай ғажап осынау шақта бәрі!
Аппақ қысқа аман-сау жеткені үшін
Жүректерге жыр толып, бақ қонады.

Ақ қар жауды,
Жайғандай ақ парағын.
Ақ парағын тап-таза сақта, жаным.
Аппақ қыста ақ сезім нұрды кешіп,
Жүректегі жырымды ақтарамын.

АППАҚ ҚАРҒА АҚ ӨЛЕҢ ЖАЗЫЛАДЫ...

Жаралғасын жыр ғұмыр тағдыр үшін,
Қандыра алмай келемін жан құрышын.
Аппақ қарға ақ өлең жазатұғын
Бұл өзі мүмкін менің соңғы қысым.

Ұмыттырған жаздың нұр жаңбыр әнін,
Тұнжыраған күзден де қалжырадым.
Көкжиекке дейін бір із қалдырар
Бұл өзі мүмкін менің соңғы қарым.

Адасам ба, жоқ әлде жол табамын,
Қайда барып тірелер қар табаным.
Батар күнге еніп мен кеткенімше,
Үміт жүгін тағы да арқаладым.

Ақ қар жауып соңында қарашаның,
Келтіріп тастады ғой дала сәнін.
Соны қорып жүргендей көрінеді,
Құлақтанып, қызарып аласа Күн.

Көңілден көктем алыс енді көктер,
Тағы мұңлы ой тербеп, жаңды жеп көр.
Толсын тұнық жырларға жүректегі
Аппақ қысқа арналған соңғы дәптер.

Дала – дәптер, ақ қағаз
Бетінде жоқ бір өлең...
Көктем алыс, артта жаз,
Ақ қар жауды тілеген.

Қыстың әзір жоқ кәрі,
Терезелер қыраусыз...
Тыныштыққа бақтағы
Көңіл іңкәр қылаусыз.

Із қалады қаншалық
Көбік қарда төгілген.
Әркім қайта жол салып
Алатындай өмірден...

Ақ қар тіле, қыс тіле,
Қойдырмайды толғанбай,
Ақ қағаздың үстіне
Жыр боп түсер жолдардай!..

ҚЫС ҰЗАРЫП БАРАДЫ...

Наурыз туды, ал бірақ
Көктем шырай бермей тұр.
Қыстан әбден қалжырап,
Көңіл хошы келмей тұр.

Қар да биыл қап-қалың,
Тегіс жапқан даланы.
Жел үрлеген оппаның
Басылмай тұр бораны.

Жатып қалды-ау қыс құда,
Күтеді жұрт көктемді.
Қасарысып, қыстыға,
Қайтар райдан жоқ белгі.

Түнде аязы қысады,
Күндіз де бар ызғары.
Шегінбей тұр қыс әлі,
Сөгілместен мұз-қары.

Тосын жағдай, ғажайып,
Көктем лебі жоқ әлі.
Отын мен шөп азайып,
Көңілге үрей қонады.

Алыстатып көктемнен,
Жаңылдырып сананы,
Қалың қарға бөктерген
Қыс ұзарып барады...

Наурыз туды демесең,
Әлі аязы ақпандай.
Өткен жылғы кібісем
Есесін ап жатқандай?!

ҚЫС АЯҒЫ ҚЫСЫП ТҰР

Қыс аяғы биыл тіпті қысып тұр,
Аяз қатты,
бетті қарып үсік тұр.
Тәңір бетін аулақ қылсын, қауіпті,
Қалар болсаң борасынға түсіп бір...

Ақпан осы ақыратын тоңдырып,
Деген рас-ау,
Тұрған жоқ қой оңдырып.
Жаяулатып жел бораған кезінде,
Тіпті мүлде болмайды екен жол жүріп.

Қарашада түскен ақ қар сіресіп,
Қатып қалған, қыс пен көктем тіресіп.
Қойныңа еніп, қалтыратқан денені,
Солтүстіктің суық желі тұр есіп.

Мұртқа қонған сүңгі мұзы бармақтай,
Ақпан өтпей,
қатып солай қалмақ па ай?
Қыс аяғы, тіпті, қысып кетті ғой,
Көңіл нұрын көктеміме жалғатпай...

АҚЫРЗАМАННЫҢ АЛДЫ ОСЫ МА?

Түзгенменен ой тәуір,
Жүр ғой бәрін көз көріп.
Ауа райы, әйтеуір,
Бара жатыр өзгеріп.

Мамыр айда қар жауып,
Кейде ақпанда жылмық күн.
Жер өрісі қалды ауып,
Кетті ме әлде жылжып тым?

Болып болжам дерегі,
Қарайтұғын күдікпен,
Жылмық жылжып келеді
Мұзды мұхитты жібіткен.

Тозып озон қабаты,
Аспан күмбез тесілді.
Күйген құстар қанаты
Радиацияның кесірі.

Жүрміз бекер шуласып,
бітірдік-ау не біздер?
Дүниежүзін су басып,
Тасып жатыр теңіздер.

Мұхиттан толқын жосытқан,
Апат ауқымы кеңейді.
Зілзалалар шошытқан,
Цунамилер көбейді.

Не болады келер күн,
Тағы несін тосады?
Ақырзаман дегеннің
Алды ма екен осы әлі?

Бесінші бөлім

**БАЛЛАДА, АРНАУЛАР
МЕН ТОЛҒАУЛАР**

ОШАҚ ТУРАЛЫ БАЛЛАДА

Белгі ме екен қалған бір қимас
күннен, мұрадан,
Үш аяқты ошақты көріп қирап құлаған,
Қымбат жиһаз үйдегі көшіп кетсе, селт етпес
Жетпістегі бір әжей боздап тұрып жылаған...

Оған бірақ ешкім де мән бермеді, әрине,
Қайта күлген, күлкі ғой осы күні кәрі үйге!
Әжей болса ішінен үшкірініп, дұға етті,
Өзі жөнep кетердей тура сол күн фәниге...

Үш ұлды еді сол әжей, қайсы сүтін ақтады,
Айта алмаймыз оны біз, іште сырын сақтады.
Келіндерге бұл өзі дұрыс болған сияқты,
Үш аяқты ошақтың қайта қирап жатқаны!

Іштен тынды қария, жинап ошақ сынығын,
«Аман болса екен», – деп, тіледі үш құлынын.
Ал келіндер не қылсың газ тұрғанда ошақты,
Оғаш көрген еді олар енесінің қылығын...

Қимағанмен қаншама киген жаңды кемешік,
Жылдар өтіп қойнына алды ғой бір төбешік.
Аза тұтып жөнелткен құрметпенен анасын
Балалары басына мазар соқты кеңесіп!

Қарап тұрсаң бәрі де дұрыс еді, дұрыс-ты,
Қиын кезде қолтықтап бірін-бірі тұрысты.
Ана барда бір үйге сыйған ұлдар, шіркін-ау,
Жеке-жеке отау боп шығуға енді тырысты.

Олары да жөн шығар, жеткен іс қой толғағы,
Әрқайсына үй беріп ауылкеңес қолдады.
Көз құрты ғой дүние, бөлуге оны келгенде
Әлгі жерде келіндер керілдесіп қалғаны.

Тыяр осы күш жоқ қой долылықты, көк бетті,
Амалсыздан араға араласып сот кетті.
Қара мына қырсықты, бір емшекті тел емген
Ағайынды адамдар көріспейтін боп кетті!

Ақыл сөзге – ашу жау, долы толқын көне ме,
Бөлінді ғой дүние, бөле алмайтын немене?
Тек елеусіз қалды үйде әжей ілген баяғы,
Кенеп қапқа оралған сынған ошақ шегеде!

Кім апарды білмейміз, кейін көрдік мазарда,
Сынық ошақ қаптағы түсе берді назарға.
Әжей бекер езіліп жыламаған екен-ау,
Мәңгілікке қоштасып, бұл фәниден озарда?!

Тарқатылды бір түйін, жалғауға оны бола ма,
Айту қиын бүгінде, әлде сыр боп қала ма?
Үш ұлының бірлігін ойлап жүріп көз жұмған,
Үш аяқты ошақтың құрсауы екен сол АНА!

АТА ЗАҢ ТУРАЛЫ ТОЛҒАУ

Уақыттың алыс кезеңі
Барады-ау тіпті шегініп.
Ата Заңымның өзегі
Әріден жатыр өріліп.

Әділ сөз бенен ақ істі
Ана сүтіне балаған
Арындай таза намысты
Айналдым туған бабадан.

Тоқтатқан небір жауларын,
Дуалы сөзбен өрелі.
Өзара талас, дауларын
Билері шешкен ел еді...

Кеңдік бар дарқан далада,
Еркіндік желі есетін.
Араздық туса арада,
Шариғат жолмен шешетін.

Айырып ақ пен қарасын,
Әділдеу болған көп бізден.
Өмірдің ескі, жаңасын
Ертеңге сеніп жеткізген.

Жетпейді-ау біздің өреміз,
Зерделі екен хан кісім!
Ата Заңымыздай көреміз
Тәукенің Жеті Жарғысын.

Күрсінді кейін ел біліп,
Болды ғой оның зары өткен.

Кеңестік заңмен көп жүріп,
Айырылдық дәстүр, әдептен.

Аққа да қара жағылды,
Аһ ұрды талай асылдар.
Алаштың небір дарынды
Ұлдарын жұтқан ғасыр бар...

Батқан шын зорлық тақымы
Жылдар ғой қазір көмескі.
Намысты ту қып ақыры,
Желтоқсанның да лебі есті.

Одан да таппай әділдік,
Төгілді қаны жастардың.
Амалсыз қара жамылдық,
Таныдық жау кім, достар кім?!

Сосын да қатты ойландық,
Шыдамда шек бар, дәт қанша?
Қында ғой жатып қайралдық,
Азаттық таңы атқанша.

Еркіндік алып, бұлқынып,
Үзгенде бұғау темірін,
Болашаққа ұмтылып,
Өзгеріп салды өмірім.

Шаттықты жүрек сезіне,
Қуанып бұлай тулар ма,
Елімнің тән бір өзіне
Ата Заңымыз туғанда!

Тарихтан терең нәр алып,
Төкті ғой халқым бар күшін.
Тапқандай болдық оралып
Тәукенің Жеті Жарғысын!

Болуын берік қалаймын,
Анық қой алда талмасы.
Сарқылмас таза ақ айдын –
Ата Заңымның арнасы!!!

УАҚТЫҢ ҰЛЫ САРЫ МЕН СҮЙІР БАТЫР

Толғау

Өзге батыр қайтса да бір қайтпайтын
Сары мен Баянды айт Уақтағы.

Тәтіқара жырау

Жүретін ел дегенде жаны қалмай,
Баян қандай, Уақтағы Сары қандай?
Тау тұлғалы Сүйірдей тірегі бар,
Жаужүректер өзгеден табылар қай?

Ұрпақтары бүгінгі сағынардай,
Қас батырлар беріпті Тәңір-Алла-ай!
Қалай ерлік жасамас қазақ ұлы,
Хан иесі барында Абылайдай?!

Ерліктің ізін салар сан ғасырға,
Батырлық – үзілмейтін жалғасында.
Қайтіп тумас Сары, Сүйір, Баяндар бұл,
Бабасы Қамбар батыр болғасын да.

Ерсары атаныпты Сары батыр,
Тарихы оның тіпті де әрі жатыр.
Қамбар мен Уақтан бергі аталары,
Ер Көкше мен Ер Қосай болып отыр.

Ер Көкше мен Қосайды кім білмейді,
Соғыс салса сұрапыл сүргін дейді.
Жауына есе бермей жеңеді екен,
Қырық күн болса дағы қырғын мейлі.

Болатұғын тектіде, тек асылда,
Мәрттігіне Ер Көкше нанасың ба?

Басын тігіп қатерге, қалмақтардан
Қырғыздың құтқарыпты Манасын да.

Қосайдың әке жолын қуғаны анық,
Ол дағы елі үшін туған алып.
Талай бетін қайтарды жоңғарлардың,
Ат суарып Сарысу, Шуға барып...

Болғандықтан тегінің бәрі батыр,
Жалғасатын күрестің жолы жатыр.
Абылайдың біріккен қол астына
Қазақ туын көтерді Сары батыр.

Мұндай таңдау әркімге жасалмаған,
Болмағаны шығар-ау осал бабам?!
Ақтабанда... ел босып жатқан кезде
Кекке толы көзіне жас алмаған.

Қалыспай Бөгенбай мен Қабанбайдан,
Жоңғарларға салды ғой талай майдан.
Шығыстағы желкелеп Торғауытты,
Еділ қалмағын айырды бар айдардан.

Тірліктің қызығына еш кенелмей,
Уақытын той-думанды кешке бөлмей,
Жорық жолдан қалмаған қайран бабам,
Қартайғанша сауытын шешпеген ғой...

Сол сияқты Сүйір де сүргін еді,
Сескенбеген жауынан дүр жүрегі.
Уақ тарихын сөз етсек бүгіндері,
Қос батырдың есімі бір жүреді.

Сөз етеміз ерлікті сүйінгеннен,
Жыға алмапты жаулары Сүйірді ерден.
Ақылы да күшіне сай болыпты,
Жол тауып шығатұғын қиын жерден.

Ірілік бабасына болып арман,
Осындай ерлік толы жолы қалған.
Уақтың апайтөс батырлары-ай,
Тарихтан ойып тұрып орын алған.

Ежелгі мықты ұлыс қой Уақ деген,
Тірлігінен таусылмас қуат көрем.
Сары жайлы, Сүйір мен Баян жайлы
Жазылады талай жыр, шуақты өлең!

ТАРЛАНҒА ТАҒЗЫМ

*Ақын, әнші Игібай Әлібаевтың
рухына арнадым*

Әнші едің ғой, ақын едің дарынды,
Сен кеткелі тынысымыз тарылды.
Өзің ғана салатын ең төгілтіп
Кең дауысты асқақ әнді тәңірлі.

Есте бәрі сенің думан, жыр күнің,
Ұмытпайды өзіңді елім, бұлбұлым.
Қызылжардың сахнасын оятып,
Найзағайдай көк аспанын тілді үнің.

Көмейіңнен қараторғай ән салып,
Тыңдады елің таңырқанып, тамсанып.
Соғыс кезде әндеріңмен ес жинап,
Жырларыңмен жан жұбатты қанша жұрт?!

Аз болатын өнердегі теңдесің,
Қыран болып қанат қақпау ерге сын.
Жамалдармен бірге думан еттің сен
Мәскеудегі жетістіктер көрмесін!

Жаны жайсаң, жомарт мінез шалқарым,
Көркі едің-ау думан тойдың, ортаның.
Саған тастап кеткендей бұл болатын
Бар өнерін тарландары Арқаның.

Біржан менен Ақандардай шырқадың,
Шындықты айтып замандарда бір тарын!
Ыбырайдың «Гәккуіне» салғанда,
Қанат қомдап кетуші едің, сұңқарым.

Айта берсе ісің көп қой қоштар мың,
Басын қосқан өнер сүйер жастардың.
Жазда ауылда жұрт асыға күтетін
Филармония ұжымын да басқардың.

Сенің ғажап түйсігіңе сүйінем,
Ол болмаса домбыраңның күйі кем.
Сахнаға жұлдыз қылған өзің ғой
Мархабаны мың бұралған биімен.

Саған құмар болатұғын той қауым,
Керемет қой домбырада ойнауың.
Оған шырқау шар дауысты қосқанда,
Түсінікті жылжымай бір қоймауың.

Жылжып төрден есікке де жететін,
Шабыт қысса арқаланып кететін,
Аруақтым сен едің ғой, Игіеке,
Талантыңа мәңгі тағзым ететін.

Айтыста да сен айтулы тұлғасың,
Тұма бұлақ бастауыңда тұрғасын.
Қазіргі айтыс ақындары алдымен
Аруағыңа бас исін де, жырласын.

Бір басыңа құя салған бәрін бұл,
Өзің әнші, өзің ақын ағын жыр.
Менің дағы жүрегіме от бердің,
Айтуардан шыққан асыл дарынды ұл!

ТОЙ ТОЛҒАУЫ
(«Солтүстік Қазақстанның»
95 жылдық тойына)

Тулайды-ау толқын бойымда,
Қуаныш күні, халқым-ай.
Газетімнің тойында
Қаламын қалай шалқымай?!

«Бостандық туы» – жол басы,
Бүгінге жеткен шақта аман,
Алыптардың ордасы
Болғанына мақтанам!

Туарын жарық алдан күн
Ағалар ерте жазған ғой.
Қазығын қаққан жандардың
Дарасы – дана Мағжан ғой.

Ауылдан келген Сәбең де
Қаламын мұнда ұштаған.
Қара сөз бенен өлеңге
Қосылды сөйтіп күшті адам.

Баймағанбет те жалындап,
Өз отына күйді айқын.
Әбдірахман да дарынды-ақ
Жан еді, шіркін, қимайтын ...

Асылдың талай саңлағы
Жұлдыздай жанып, өткенмен,
Газетім жолын жалғады
Күндерді кешіп көшке ерген.

Жамаулы шалбар, көйлегі,
Ашқұрсақ жүрген күндері
Кедейдің сөзін сөйледі,
Ұжымдасуға да үндеді!

Ал сосын соғыс басталды,
Ел басына күн туды.
Ерлікке баулып жастарды,
Жеңіске бірге ұмтылды.

Сарбаздай болып сын шақта,
Төзе де білген төзімдім.
Өртеніп, күлден тұрсақ та,
Өрге ұмтылған ең ізгім.

Жылдарда сонау бодандық
Байрағы болдың «көсемнің».
Саясат еді-ау – ол анық,
Ақ-қарасын шешер кім?

Бәрінен бізге батқаны,
Үзіліп есіл арманың,
Тың көтерілген шақтағы
Жабылып бір кез қалғаның!

Нәр алып сенен жүр едік,
Қайнарыңнан қағылдық.
Біраз жыл сонда жүдедік,
Үніңді қатты сағындық.

Тәңірдің сол ғой бергені,
Тың өлке қалды жабылып.
Орныңды алып төрдегі,
Табыстық тағы сағынып.

Заманның болар талабы,
Партия сөзін сөйледің.
Тазартып бірақ сананы,
Қопарып жаздың ой кенін.

Шөлге де жаңбыр жауғандай,
Мұқтажын елдің көздедің.
Тең ұстадың бір аудармай
Әділдік, шындық безбенін.

Кеңестік кездің өзінде
Беделің тапшы емес-ті.
Толысқан, толған кезінде
Желтоқсанның желі есті ...

Еш қалмай өмір ағыннан,
Еркіндікке әр кез ұмтылдың.
Алғы шептен тек табылған
Үні едің туған жұртыңның.

Әуелгі атың – бостандық,
Құлатпай туын ұстандың.
Болашаққа басқан нық,
Қадамыңды қоштар күн!

Бодандық қамыт батып ең,
Тәуелсіздіктің таңы атты.
«Солтүстік Қазақстан» атымен
Өзіңді қайта жаратты.

Тарихы терең, ұстамды,
Осындай ұзақ жолың бар.
Менің «Солтүстік Қазақстанымды»
Таныңдар, жұртым, таныңдар!!!

СОРЛАП ҚАЛДЫ-АУ АҒАЙЫН

(толғау)

Ағайынға ағайын
Жат болатын күн туды.
Ауыл, жұртың, маңайың
Жоқ болатын күн туды.

Көшкен бәрі үдеріп,
елден безген күн туды.
Тығырыққа тіреліп,
Белден езген күн туды.

Үйін сатпай, не бұзбай
Қалдыратын күн туды.
Боқтық кезген қоңыздай
Қаңғыратын күн туды.

Өз қотырын әркімнің
Өзі қасыр күн туды.
Сорлап қалған халқымның
Жанына сұр күн туды.

Құдықтай қаңсып, сарқылдың,
Озығы өткен күн туды.
Әдет, ғұрып, салтыңның
тозығы жеткен күн туды.

Сәлем алмай достарың,
сырттанатын күн туды.
Кірлеп көңіл аспаның,
Бұлт қонатын күн туды.

Сыйластыққа сыралғы
Жыра салар күн туды.
Қателікке бұларды
Бұра салар күн туды.

Ұл дегенің безеріп,
Тіл алмайтын күн туды.
Қыз соңына сөз еріп,
Жын арбайтын күн туды.

Ақымаққа қағу жоқ,
Қырын түскен күн туды.
Бір адамға жағу жоқ,
Құның түскен күн туды.

Баға деген шарықтап,
Өсе берер күн туды.
Көбік сөздер шалықтап,
Бөсе берер күн туды.

Мезі қылып өтірік,
Жан жұбатқан күн туды.
Өткен күнге өкініп,
Зар жылатқан күн туды.

Бұрынғы берік бірліктен
Ажар кеткен күн туды.
Бізді айырар тірліктен
ажал жеткен күн туды.

* * *

Сорлап қалды-ау ағайын,
Оған қалай нанайын?

МАЗМҰНЫ

Бірінші бөлім

Жанарымдағы жарық дүние

Оттай жанып, жанымды лапылдатам... ..	4
Жүректің соңғы дүрсілі	5
Көкіректің көзәйнегін сүртемін.....	6
Тәңірдің тылсым күші.....	7
Көңіл күйі	9
Наурыз – тәңір айы.....	12
Бала кездің баянды ізі табылмай.....	13
Дағдарысқа алдырмайды деп сенем.....	14
Алға, Қазақстан!.....	16
Біздің шаңырақ дегені дұрыс маған	18
Жеткізбей жүр	20
Жемқорлық шырмауығы	22
Тірліктің сызығы.....	23
Жаратқаным, кешір мені!	24
Ширығу.....	25
Күн ұяға енгесін.....	26
Мазасыз жай.....	27
Дамылда, жаным, дамылда	28
Тәуекел.....	29
Мағжан баба – күн баба.....	30

Қиын тағдыр бұйырған.....	31
Сасықкөлдiң жыр құсы.....	33
Жарасбай досыма.....	34
Қашан әлем табар екен тыныштық	36
Алып бiттi зәренi.....	37
Жүрiп жатыр қантөгiс	39
Майдангерлер – мықтылар.....	41
Кешiр бiздi, боздақтар!.....	43
Мәңгүртке	45
Жылқы жылы.....	46
Аналар-ай, асылдарым, ардағым!.....	47
Ана тiлге ең биiк тұғыр керек	49
Күншiлдiк туралы	50
Қызылжардың гүлдерi.....	51
Тiлшi болдым дегенше.....	52
Аман тушы, ақботам	53
Уiлдеттiң үйiмдi.....	54
Тұңғыш немереме	55
Немереме арнаймын.....	58
Аталаған тiлi бал	59
Жалғасым бар	60
Анашым, сенiң арқаң	61
Мәңгiлiк жар	62
Айтамын ғой тұспайлап.....	63
Ұлыма ескерту.....	64
Бал немере сүйгiздiң	65
Жыртылған жырлар	66
Жыр арнасы.....	68
Өкпе жоқ.....	69
Соңғы дәптер.....	70
Соңғы нүкте	71

Екінші бөлім

Сен дегенде үзіледі жүрегім

Қарлығашым, сұқсыр құсым, қайдасың?.....	74
Гәкку ән.....	75
Сағындырдың, ауылым, сағындырдың	77
Ауыл деген сағынышы кең арна	78
Ауылды аңсау.....	79
Елге сағыныш	80
Ауылым	82
Сені іздеймін, ауылым	83
Бүгінгі ауыл бұрынғыдан өзгеше	84
Қалай енді түзеледі көш жүріп?	86
Ауылдастар амалсыз көшіп жатыр	87
Орнын сипап жатырмыз.....	89
Ауылды көріп жүрегім қатты ауырды.....	91
Жетім көл	92
Мектептің көк сиясы	93
Қос шебер.....	94
Етікші ата	96
Көк бие.....	98
Жүректегі астана	100
Жазғы ымырт	101
Құстардың қимастығы	102

Үшінші бөлім

Бізден де өткен бұла күн

Басылғасын көңілдің құштар әні.....	104
Қалай тәубе қылмасқа	106
Күндер өтіп барады.....	108
Жазғы бақта	109
Селдіредік ормандай.....	111
Менің білім ошағым	112

Әлі көңіл қияда.....	114
Алғашқы сезім оты	117
Махаббатым – бағым бұл	118
Махабатты мен басқаша түсінем.....	119
Сені ұмытқан емеспін	120
Өзім сүйген меңді қыз	122
Кінәлама сен мені.....	123
Жүре алмаймын сағынбай.....	126
Сені сүймеу қолымнан келмегесін	127
Сүйетінім үшін кеш	128
Түсімізде жарасып.....	129
Мен өзіңді сағындым	131
Су алған сол бір қыз қайда?.....	132

Төртінші бөлім

Табиғат құндағында

Бәрі бекер болжамның	136
Көктемнің үш сәті.....	138
Көктем келе жатыр ғой... ..	141
Көктем келмей қоймайды	143
Айтшы мамыр	144
Мамыр туды	146
Ақ жаңбыр	147
Жаңбырсыз жаздың жыры	148
Салқын жаз.....	149
Шілденің соңғы ыстығы.....	150
Тамыздың басы	151
Күзгі көрініс.....	152
Алғашқы қар	153
Аппақ қарға ақ өлең жазылады.....	154
Қыс ұзарып барады... ..	156
Қыс аяғы қысып тұр	157

Бесінші бөлім

Баллада, арнаулар мен толғаулар

Ошақ туралы баллада	160
Ата заң туралы толғау.....	162
Уақтың ұлы Сары мен Сүйір батыр	165
Тарланға тағзым	168
Той толғауы	170
Сорлап қалды-ау ағайын.....	173

Тоқтар ЗІКІРИН

ТІРШІЛІК ТЫНЫСЫ

**Беттеген: Мейірбеков Е.Қ.
Суретші: Қабланбек Ә.Е.**

Басуға 10.11.2017 қол қойылды.
Қалыбы 84х90 ¹/₃₂. Офсеттік басылым.
Қаріп түрі: Times New Roman
Шартты баспа табағы 11,75.
Таралымы 2000 дана.

«Асыл кітап» баспасының баспаханасының
орталығында теріліп, беттеліп басылып шықты
Мекенжайы: 050009, Алматы қаласы,
Абай даңғылы 143-үй
Телефоны +7 (727) 394-41-67,
электронды пошта: asylkitap@mail.ru

Токтар Зікірін

1949 жылы 22 тамызда Солтүстік Қазақстан облысы, Шал ақын (бұрынғы Сергеев) ауданындағы Балуан ауылында дүниеге келген. Қарағанды кооператив институтының түлегі. 1979-2015 жылдары «Солтүстік Қазақстан» облыстық газетінде тілші, аға тілші, бөлім меңгерушісі қызметтерін атқарған. «Жан шуағы», «Көңіл көкжиектері» жыр жинақтарының авторы. Республикалық, аймақтық жыр мүшайраларының жеңімпазы.